ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Година XXII — Број 452
Субота, 27 август 1960 год.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

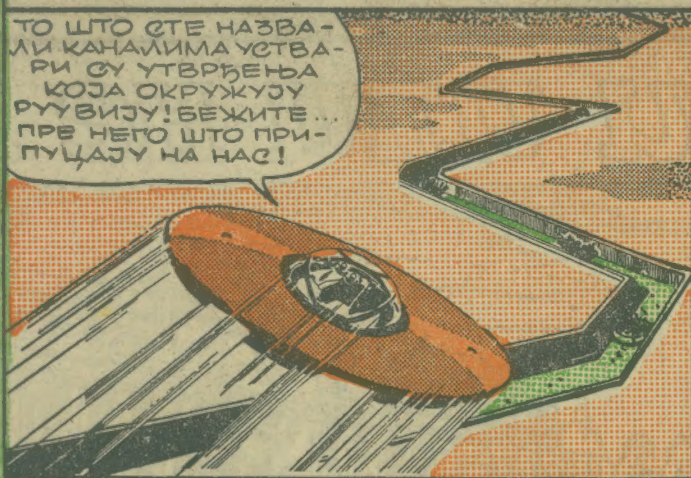

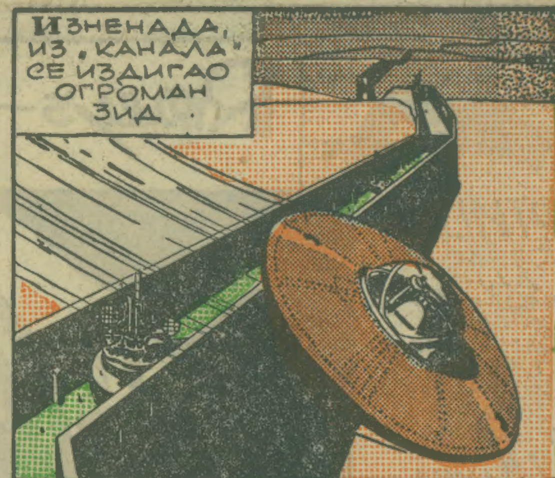

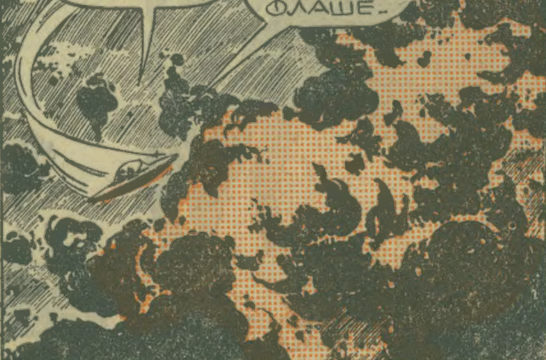

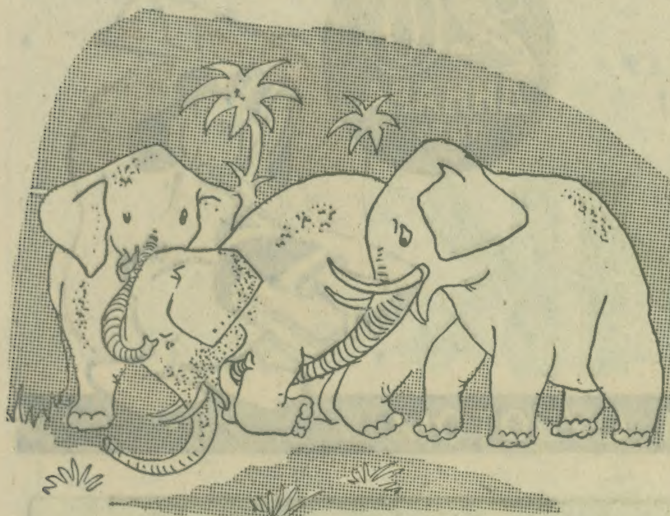

Т. 11/60

НАСТАВЉА СЕ

ЖИВОТИЊЕ СЕ УЗАЈАМНО ПОМАЖУ

У једном италијанском циркусу недавно је један слон спасао свога дресера од бесних напада другог сурлаша. Такође је познато да је пас напао побеснелог пса да би заштитио живот свога господара. Али, да ли се у природи животиње међусобно помажу или нападају?

Тек су скорашња испитивања открила да је међу животињама развијено узајамно помагање у случају несреће када излажу опасности и сопствени живот.

Пре него што слоница донесе младунче на свет она се издваја од чопора слонова и одабира погодно место у жбуњу где би донела младунче. Једна, па и две слонице прате је и остају у непосредној близини све док младо не дође на свет. То је уствари тежња да се мајци или младунчету пружи помоћ у случају опасности. Стражарке се наново придружују чопору тек када то учини мајка са младим.

Болесне или повређене слонове штите други приликом бекства. Ловци на слонове у афричким дивљинама имали су више пута прилике да опазе како својим сурлама једни покушавају да подигну оне који су исцрпени и повређени.

Али друштвеност међу животињама не испољава се само у неприликама и опасностима. Одрасли слонови прискачу у помоћ младима када ови не могу да се домогну хране. Стари онда својим сурлама обарају плодове и заједнички их једу. Помоћ и разумевање одраслих слонова према слоницама уопште нису примећени — они никад неће користити своју сурлу да би помогли старој или изнемоглој слоници. Оне остају усамљене и брину се саме о себи.

Разумевање и међусобна помоћ постоје и међу мајмунима, иако они не живе у већим групама. Самарићанство је нарочито развијено код шимпанза: они знају чак и врсте листова које треба стављати на ране да би их залечили.

Познато је да се шимпанзе узајамно помажу: онај ко има више даје ономе ко нема довољно. У прихватилишту шимпанза у Тенерифи, један је дошао у „посету" другом и са собом понео две банане. Једну је дао домаћину а другу задржао за себе.

Али су познате и обрнуте појаве. Амерички психолози за животиње испитивали су докле се простире другарство међу шимпанзама и саставили двојицу од којих је један имао свега у изобиљу и другог који је био гладан. Али, „богати" шимпанза није показао разумевање за свога гладног сабрата.

За неку врсту прве помоћи у случају несреће знају и мрави, термити, пчеле и бумбари. Међу делфинима је тако развијено другарство. Болесне и повређене здрави штите и носе их на воденој површини како би могли да удишу ваздух. И код китова су научници опазили сличне појаве.

СТРОГА ОДЛУКА

За дебеле нема места у данској морнарици! Та строга одлука тешко је погодила првог подофицира Аксела Кристенсена, који је тежак готово две стотине килограма. Добио је службу у официрској школи, али је на дужности остао свега две недеље — отпуштен је због претеране дебљине. Данско Министарство финансија, одговорно за старосно осигурање чиновника и официра, сматра да код дебелих људи постоји знатно отступање од нормале због чега постоји опасност да пре времена падну на терет пензионог фонда.

750 МИЛИОНА ПЛУЋНИХ ЋЕЛИЈА

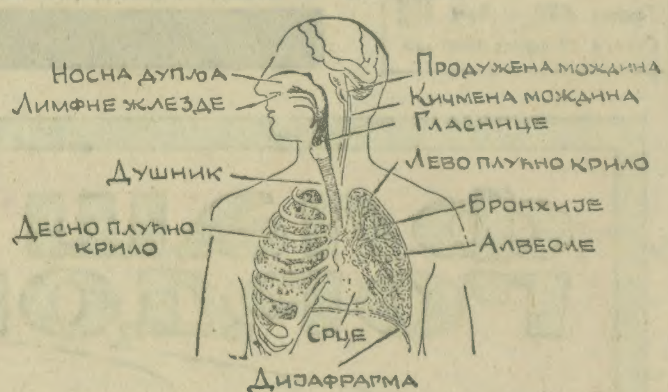
Стешњена у грудном кошу, а изложена магли, прашини и диму, наша плућа раде и ноћу. У току просечног људског живота испуне се и испразне ваздухом око 50 милиона пута. Тај важни орган, и поред непрекидног рада који, ваљда, ниједна машина не би могла да обавља, већини људи верно служи.

Било да се налазимо на леду Северног пола, у неплодној, врелој пустињи или усред магле пуне чађи, плућима је потребан увек исти, чист, топао и влажан ваздух. Кад би прашина или гар, које удишемо, ушли у сићушне проводнике ваздуха наших плућа, загушили би их за неколико часова. А кад би бактерије имале слободан пролаз до плућа, наш живот би се угасио услед неке опасне инфекције. Да би нас заштитила од несреће, природа нас је снабдела врло сложеним путевима којима се ваздух креће. Споменимо само ноздрве чије длачице имају задатак да заустављају најкрупније честице прашине, а зидови, нарочито они у дубини носне шупљине, загревају удахнути ваздух помоћу врло богате мреже сићушних крвних судова.

Ако је дисање нормално, удахнемо 14 до 18 пута у минуту и том приликом користимо свега једну осмину плућа. При сваком удисају узмемо отприлике пола литра ваздуха. Пошто за време мировања плућа садрже три литра ваздуха, удисањем уносимо свега шестину новог ваздуха.

Плућа нису само обични мехови, већ су врло сложене грађе. У пресеку помало личе на сунђер. За свако плућно крило води из душника посебна цев за ваздух која се развија као стабло дрвета: у гране и гранчице. Најситније гранчице зову се бронхије. Оне разводе ваздух у сићушне ћелије, алвеоле, којих има око 750 милиона. Укупна површина ових „џакчића" са ваздухом, већи је од површине човекове коже за 25 пута. Кад би се ставиле на равну површину и развиле једна крај друге, алвеоле би изнеле 56 квадратних метара.

Још до пре тридесетак година већина плућних обољења завршавала се тешким последицама. Данас, захваљујући напретку медицине, готово нема плућног обољења које се не би могло лечити медицинским или хируршким путем. Али то нас нимало не ослобађа бриге о овом нашем веома важном органу кога би требало чешће да се сетимо. Плућа нам толико верно служе да смо обавезни да их боље чувамо.

ОПЕТ НОВО ЧУДОВИШТЕ

Упркос повећавању колекције чудовишних животиња у архивама извесних новина у свету, зоолошке збирке остају на истом. Недавно су енглески листови ипак повећали своје „збирке" једном морском немани коју су видели енглески ловац на китове и романописац Текс Гидиз и један инжењер који га је пратио на крстарењу морем. Њихов опис чудовишта енглески зоолог Морис Бартон проценио је као веродостојан и у листу „Илустрејтид Лондон Њус" га назвао именом „Животиња из Соа".

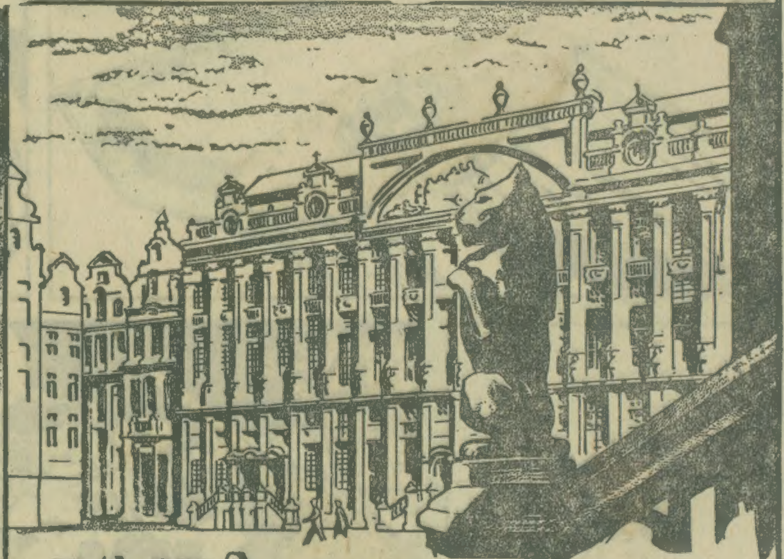
Два путника су је угледала недалеко од острва Скај. Животиња има главу гмизавца, сличну корњачиној глави, чељуст јој је широка и црвена, без зуба, очи су велике и испупчене, врат је округао и за тридесетак сантиметара излази из воде. Иза врата, готово на метар растојања виде се из воде седласта леђа дуга два до три метра, висока 60 см, са завршетком који при врху потсећа на чипкасту кресту. Животињин глас је „мумлајуће звиждање", плива брзином од 3 до 4 чвора, с времена на време зарони а онда јој се прво појави из воде глава, па део тела. Оба путника се слажу да јој је тело крљуштастог изгледа, али не могу да знају да ли је заиста покривено крљуштима.

Морис Бартон у свом чланку износи многе претпоставке и одбијајући оне које су неодрживе, закључује „сасвим је могућно да извесне досад непознате морске животиње изићу из своје анонимности и настане се у свету науке".

Ripley's — Веровали или не!

КРТИЦА поједе за дан онолико хране колико је тешка. Лишена хране угине за 24 часа

ПАЛАТА С ЛАЖНОМ ФАСАДОМ
ПАЛАТА ВОЈВОДА ОД БРАБАНТА У БРИСЛУ (БЕЛГИЈА) САСТОЈИ СЕ УСТВАРИ ОД 6 ЗАСЕБНИХ КУЋА - СА ЗАЈЕДНИЧКОМ ФАСАДОМ

ЧУВЕНИ ФАКИР ИЗ СИПИЈА (ИНДИЈА) ИШАО ЈЕ С ДУГАЧКИМ НОЖЕМ ЗАРИВЕНИМ У ВРАТ!

НАЈСТАРИЈЕ ШТАМПАНО ДЕЛО У ИСТОРИЈИ
ЈЕДАН ВЕРСКИ ПРИРУЧНИК НАЂЕН У ПЕЋИНИ У ТУНХУАНГУ (КИНА) ШТАМПАН ЈЕ 11 МАЈА 868 — ПРЕ 1092 ГОДИНЕ

ГРАДСКА ФОНТАНА
У ЛИМОЖУ (ФРАНЦУСКА) НАЧИЊЕНА ЈЕ ОД НАЈФИНИЈЕГ ПОРЦЕЛАНА.

ОЛ КУТИР
ИЗ ЛУНСТОНА (САД) У БОКС-МЕЧУ С РАЛФОМ ВОЛТОНОМ НОКАУТИРАО ЈЕ СВОГ ПРОТИВНИКА ЗА 10,5 СЕКУНДИ (24-СЕПТЕМБРА-1946).

ДИРЕКТОР на ролшуама

Директор једне нове средње школе, која је пре две го дине подигнута у Лос Анђелосу, у Америци, велики део својих послова обавља на — ролшуама. Неколико дана по

доласку на ту дужност, увидео је да ће пешице тешко моћи да стигне свуда где је његово присуство потребно. Јер, дужина свих ходника и степеница у школи износи 10 километара. Лифтови га, додуше, спасавају пењања уз степенице, али му зато остају бескрајни ходници. Директор је, најзад, решио проблем купивши себи ролшуе. Првих дана ученици и професори гледали су га запрепашћено, али су се брзо навикли на необично превозно средство свог директора.

У „риболов“ на дивље свиње

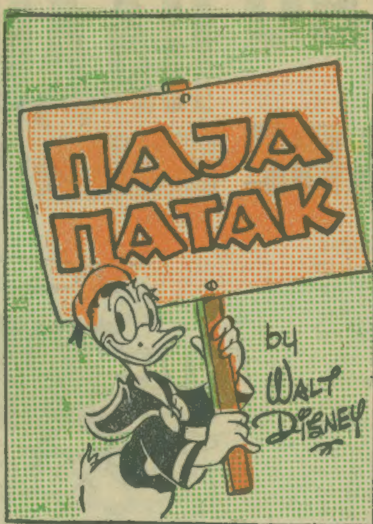
У провинцији Сијак на острву Суматри чопори дивљих свиња живе на обали мора и у суседним барама и мочварама. Становници ових крајева који припадају племену Салетена, живе углавном од ових дивљих животиња. Домороци крећу у лов — можда би тачније било реп

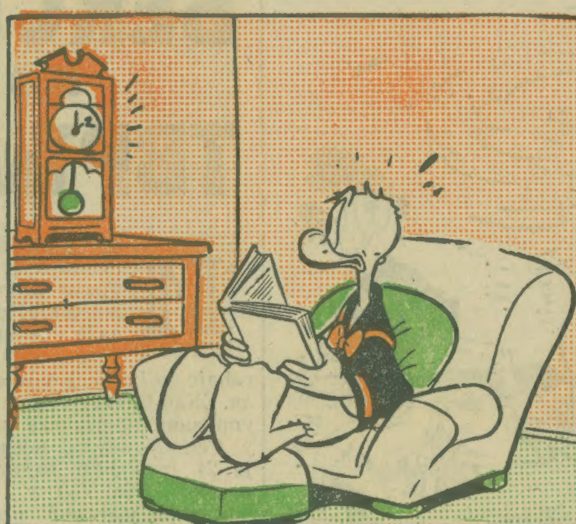

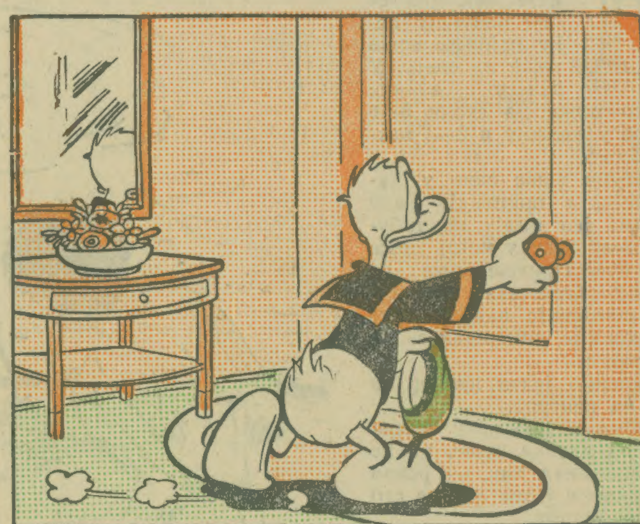
ћи на „пецање“ — кад дивље свиње прелазе преко морског рукавца да би на другој обали потражиле храну. Тада Салетени спреме све своје чамце, а дуж обале распореде псе чија је дужност да спрече свињама да изиђу из мора и потраже заклон у шуми. Ловци, и мушкарци и жене, полазе свињама у сусрет на својим малим ниским чуновима који потсећају на сплавове. У море се бацају велике и јаке мреже исплетене од лишћа дрвета пандемуса. Кад предводиоци чопора наиђу на мреже и не могу даље, ловци их нападају са стране. Мушкарци пазе да се чопор не растури — при томе се служе веслима — док их жене убијају дугачким копљима. Плен се товари у чамце и пребацује на обалу. После сваког успешног лова приређује се гозба за читаво насеље.

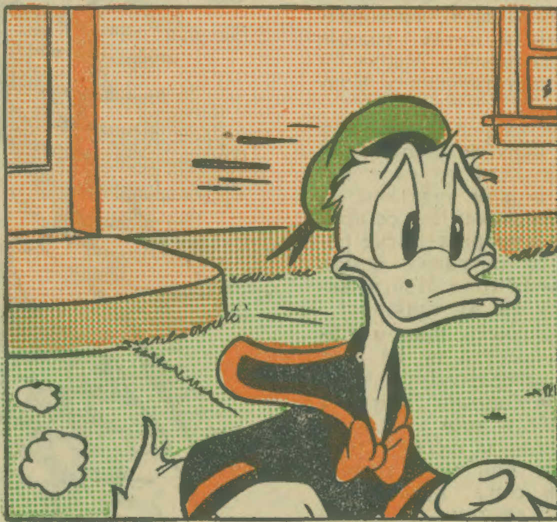
ПИКАСО У ЕРМИТАЖУ

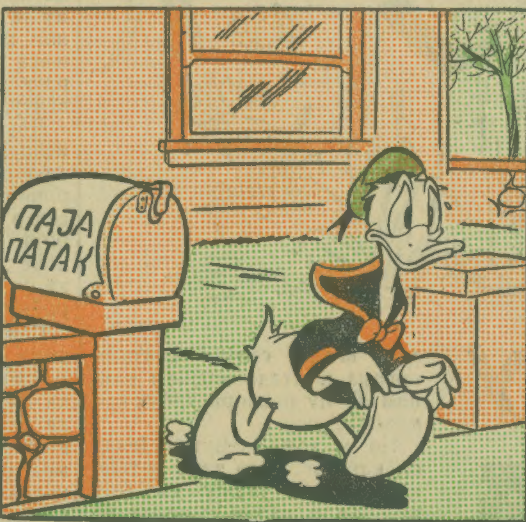
У лењинградском Ермитажу биће изложена 41 слика познатог француског сликара Пикаса. Слике ће затим бити пренете у Пушкинов музеј у Москви. Изложбу организује позната галерија Тат из Лондона.

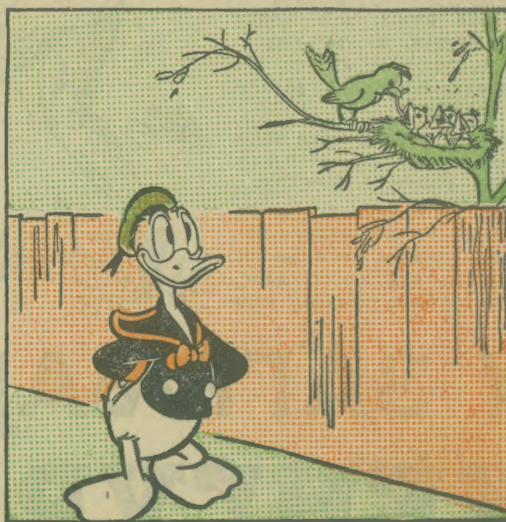

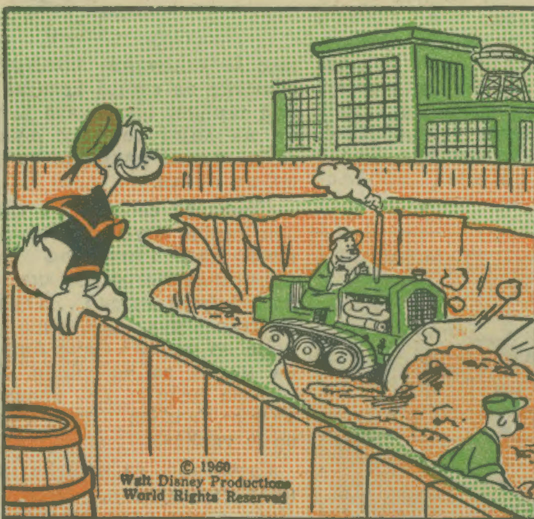

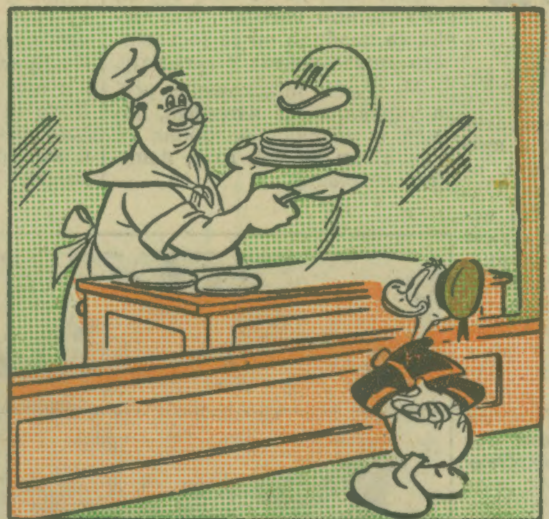

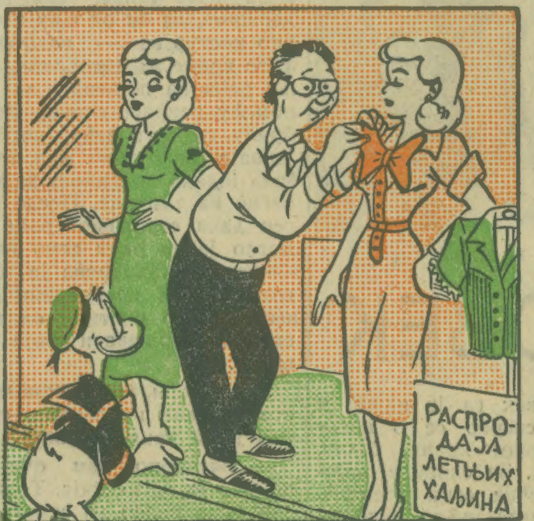

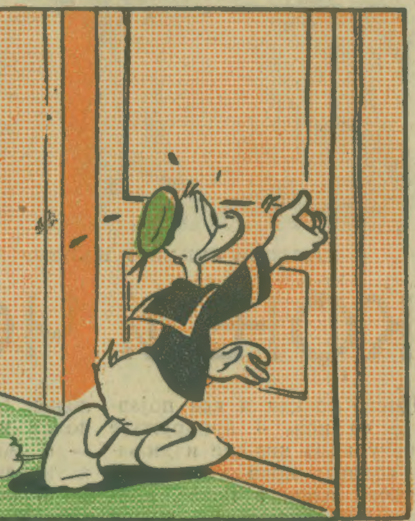

Прастаро занимање

Нико не зна тачно колико на Истоку има укротитеља змија. Према веродостојним проценама у Индији, Бурми, Тајленду и Ираку има их око 30.000. Код нас, у Европи, о овоме прастаром занимању веома се мало зна. Људи су склони да укротитеље змија сврстају заједно са гутачима ватре, „пола рибапола девојкама“ и свима осталима који иду од вашара до вашара. Уствари, кроћење змија је право занимање којим може да се заради доста новца.

Прави укротитељ змија не вади својим „питомцима“ отровне зубе нити своје вештине изводи са од старости онемоћалим змијама, као што то обично неповерљиви гледаоци мисле.

Нашем уху једнолична, нешто дисонантна музика укротитеља змија изгледа увек иста. Међутим, према мишљењу званаца, постоји око 1.500 различитих мелодија, којима се укротитељи змија служе. „Музичко образовање“ змија почиње кад оне имају око девет месеци. Понекад је потребно да протекне 20 до 25 месеци пре него што једна змија почне да реагује на музику.

Веома је важно да укротитељ не прелази нагло с једне мелодије на другу, јер змија која се уљуљала у одређени ритам може у том тренутку да се претвори, како Индуси кажу, у смртоносни бич. Пре неколико месеци неки укротитељ змија у Калкути изненада је на својој фрули прешао на другу мелодију. Последица: троје мртвих међу гледаоцима.

Кад змија „пође у школу“ неколико недеља држе је везану ланцем да не би могла да приђе сувише близу укротитељу и да га уједе. Прво и најважније правило укротитеља гласи: никад не показати страх. Змије као да имају шесто чуло и одмах осете ако се укротитељ уплашио.

У Бурми постоји нарочита школа за укротитеље змија. Ту, у Нагалеу, стичу се будући укротитељи змија из готово свих земаља Истока. Нагале је уствари мало насеље с 3000 становника и живот свих њих је на овај или на онај начин тесно везан са змијама. Деца из Нагалеа не плаше се ових гмизаваца. Питони, кобре, амане и разне друге змије уствари су им другови у игри од најранијег детињства.

Нагале је завичај „девојака које љубе змије“. То је несумњиво најопасније занимање које жена може да изабере. Таква девојка или постаје богата жена, или рано губи живот. Иако свесне тог ризика, девојке из Нагалеа често се опредељују за ово занимање. За време „школовања“ које траје најмање две године, пет отсто девојака страда од уједа змија.

Првих месеци оне се својој вештини уче на неотровним змијама да би могле да савлађују урођени страх и отпор према додиру ових гмизаваца. После тога долази најтежи „испит“: први пољубац отровној змији којој за то време свира њен укротитељ. Временом се змија навикне на своју господарицу. Али, постоји одређена граница преко које је опасно прећи јер је искуство показало да између човека и змије никад не може бити речи о „пријатељству“. Многи укротитељи змија стално носе са собом противотров, само он нажалост не може увек да помогне. Упркос томе занимање укротитеља змија стално се подмлађује новим ученицима.

ИСТОРИЈА И РОМАН

Једнога дана запитали су браћу Гонкур, познате француске писце из 19 века, каква је сличност између историје и романа. Одговор је гласио:

— Историја је роман који се догодио, а роман је историја која је могла да се догоди.

У ЗАГРЉАЈУ КЕНГУРА

Лов на кенгуре није лак, јер се они рачунају међу најбрже животиње на свету. У залету велики кенгур може да скочи 5—6 метара у даљину и 2—3 метра високо.

Кенгури живе само у Аустралији, а припадају реду торбара јер имају на трбуху кожну кесу у којој носе младунче. Предње ноге су им закржљале, али су утолико развијеније задње. Трче у скоковима, помажући се јаким репом.

Доносимо један призор из лова на кенгуре.

— Они се још нису опоравили од велике суше, па ће нам лов бити лак, — рекао је управник једне велике сточарске фарме.

После дуже суше била је пала јака киша, али жедна земља упила је сву влагу. Дубоке пукотине су се затвориле и површина је постала мекша.

— Сад бар неће бити тако тврдо кад паднем, — рекао је један ловац са осмехом.

Управ..ик велике фарме имао је за лов на кенгуре неколико одличних паса, налик на хртове, али много веће, јаче и грубље. Пошто смо изабрали најбоље коње кренули смо пре изласка сунца.

Ишли смо поред жичане ограде која се протеже читавих 40 миља и фарму дели на два дела. У једном је била стока за тов, а у другом за приплод. На крају ограду је прекидала велика река Мичел, која утиче у залив Карпентарија, тако да је цело подручје било уствари подељено у четири дела.

Убрзо по преласку реке угледасмо прве кенгуре. Откако су домороци који су их ловили бумерангом, потиснути од „цивилизације", кенгури су се невероватно намножили. Готово сваки округ у унутрашњости Аустралије одредио је посебан порез да би се створио „ратни фонд" за уништавање кенгура који упропашћују пашњаке. Стотине људи живе и дан данас од лова на кенгуре. За скалп добијају извесну награду, а поред тога продају и њихову кожу.

Ловац на кенгуре мора да је одличан стрелац, добар јахач и добар трагач. Јашући на коњу, он јури за стадом кенгура, а сваког посебно мора из репетирке да обори. Треба имати у виду да кенгури не трче равномерно, него скачу и да их је зато теже погодити. Поред тога, да не би оштетио кожу, ловац их гађа само куглом. Ловећи он пројури десетак миља, а онда се враћа по свом трагу да би одерао оне које је поубијао. Коже натовари на коња, а месо оставља дивљим псима и птицама. У свом логору он разастре коже на сунцу са унутрашњом страном окренутом горе, посипа их сољу и пепелом и када се осуше запакује их и шаље даље.

Попели смо се серпентинама на стрму падину и кренули широком равницом, обраслом ретким дрвећем. Одједном пси залајаше. На непуних стотину метара од нас приметисмо једно раштркано крдо кенгура. Пси појурише за највећом животињом. То је свакако био отац породице или вођа чопора кога називају „матори". Био је сив и висок готово два метра. У огромним скоковима, употребљавајући дебели реп као крмило, он је такорећи летео преко грмља, док је за њим јурио чопор паса. Ниско нагнути над седлима, погледом пажљиво испитујући терен пун рупа, јурили смо један за другим. Било је рано ујутру и сви смо били — и људи и коњи — опијени ловачком страшћу, па нисмо марили што нас грање дрвећа и грмља поред кога смо јурили шиба по лицу и цепа нам одело.

Касали смо миље и миље, али „матори" није показивао знаке умора. Терен је постајао све тежи, брежуљкаст и коњи почеше да посрћу по голом камењу.

Најзад стигосмо на слеме једног брега. Требало је кренути низбрдо. Кенгур направи два-три огромна скока, а онда одједном изгуби равнотежу и преврну се преко главе. Поново скочи и опет се догоди исто. Кенгури не могу да трче низбрдо, јер им смета велики и тешки реп.

— Стао је! — повика одједном управник, који је био најбољи јахач међу нама а имао и најбољег коња. И стварно, пошто више није могао да побегне, „матори" је стао и као залеђину изабрао једну стену па, спреман за борбу, чекао гониоце.

Уз страшан лавеж пси су навалили на њега. Али исто тако отскочили, урлајући, назад. Један од њих изврну се и, распорена трбуха, у самртном грчу поче да се ваља по земљи. Њега је дохватила страшна задња кенгурова канџа.

У тај мах појави се управник. У пуном трку он откопча са седла каиш са тешком узенгијом и заврте га изнад главе. Тим страшним оружјем аустралијанских каубоја, хтео је, јурећи сасвим поред кенгура, да га погоди у главу — али је промашио.

Све је трајало само један тренутак. Управник услед снажног замаха изгуби равнотежу и паде кенгуру право у наручје. Овај га, као медвед, шчепа својим кратким ногама и хтеде задњом канџом да му распори трбух као малочас псу.

Но у том тренутку један од каубоја, исто тако вртећи над главом тешку узенгију пројури и удари кенгура по глави, тако да се овај сруши као громом погођен. Ваљајући се низбрдо он је још чврсто држао човека у загрљају.

У помоћ прискочише пси, а управник сав изгребан, прљав и поцепан, ослободи се гунђајући на сав глас, немилог загрљаја.

900 ПОЖАРА

Крајем јула у Сједињеним Државама било је 900 шумских пожара — у девет држава, и то највећи за последње три деценије. Настали су као последица незапамћене жеге и недостатка падавина. За њихово гашење употребљавају се и авиони па су настала и два авионска удеса над местима пожара при чему је настрадало четири пилота. Величина штете од пожара није могла да буде утврђена.

ЗАХВАЉУЈУЋИ ЖЕНИ

У Великој Британији је један 21-годишњи младић ослобођен војне службе. Разлог за ово је врло необичан — његова жена је месечар па се дешавало да дође код њега у касарну.

БЕКСТВО ИЗ ТВРЂАВЕ ПАДОБРАНОМ

Име Жана-Батиста познато је свима онима који су пажљивије проучавали Француску револуцију и догађаје који су јој претходили. Жан-Батист Друе је био управник поштанске станице у Сент-Менеулу, човек који је 21 јуна 1791 године зауставио Луја XVI у Варену приликом његовог покушаја да побегне из Француске. То му је донело славу националног хероја и идуће године њега у департману Марне бирају за претставника у Конвенту.

Друе је ватрен родољуб и искрен републиканац. Као таквог послали су га с нарочитим војним задатком на север Француске. Док се пробијао кроз непријатељске редове да би потражио помоћ за опкољени град Мобеж заробили су га Аустријанци.

Свиројалисти широм Европе запљескали су на вест о овом догађају. Друеа, човека који је спречио Луја XVI да побегне и који је у Конвенту гласао за његову смрт, мрзели су они исто толико колико и саму револуцију. Окованог ланцима и затвореног у кавез, водили су га из град у град и показивали као какву дивљу животињу. Из Брисла, где су га последњи пут изложили у кавезу, Друе је био пребачен у тврђаву Шпилберг у Моравској, и затворен у тамницу. После годину и по дана заробљеник је успео да преструже решетке на својој ћелији. Испод тврђаве протицала је река на којој се увек љуљао један чамац привезан за дрво на обали.

Дочепаће се чамца и скривен тамом спустиће се низ реку. Кад тамничари буду приметили његов нестанак, он ће већ бити далеко... Тако је маштао Друе. Али, како да дође до чамца? Само би птица могла да то учини. Јер, његова ћелија се налазила високо, готово при самом врху тврђаве.

Стрпљиво, уз највеће мере предострожности, почео је Друе да од свог дрвеног лежаја деље танке, савитљиве дашчице, да би од њих начинио костур за — падобран. У то време за падобране, боље рећи за покушаје да се помоћу направе сличне кишобрану скаче с веће висине, једва се било чуло. Али, то је била једина могућност да побегне из тамнице. После месец дана стрпљивог рада — могао је да ради само ноћу — костур падобрана је био готов. Друе препокрива дрвени костур платном од постељног чаршава и своје кошуље.

Једне ноћи, зграбивши чврсто крајеве падобрана, скочио је са ивице прозора.

— Затворио сам очи, — причао је он касније. Толико сам брзо падао да сам готово гласно повикао: „Мртав сам!" Преварио сам се: приликом пада на земљу сломио сам само једну ногу. Сутрадан узору открила ме је једна аустриска патрола.

Бекство није успело и падобранац је враћен у тамницу у којој је остао све до децембра 1795, када је ослобођен у замену за неке заробљене Аустријанце. При повратку у Француску чекало га је разочарање: револуција није донела оно што је он од ње очекивао и Друе, који није могао да се мири с поразима, прикључио се Бабефу, организатору утопистичко-комунистичког покрета чијим се идејама одушевио. Због тога га убрзо хапсе, али он успева да побегне и да се укрца у један брод који је пловио за Индију. Међутим, Енглези су заробили брод. Друе са још неколицином путника остаје у Тенерифи, на Канарским Острвима, неколико месеци.

На суђењу у Француској — суђено му је у његовом отсуству — био је ослобођен и он се из Тенерифе враћа у домовину где живи повучено све до пропасти царства. Али, ројалисти се поново враћају на власт и Друе опет мора да бежи. Док га читава француска полиција тражи, он тајно прелази швајцарску границу. Пошто је у Швајцарској набавио лажна документа вратио се у Француску и под именом Мегрес настанио се у Шалон-сир-Саон.

Године 1824 Мегрес умире. Његова жена одлази тада у полициску префектуру.

— Човек кога сте тражили и прогонили годинама, овде је, у овом граду — рекла је запањеном шефу полиције и његовим жандармима. — Све до последњег тренутка републиканац Жан-Батист Друе потсмевао вам се у брк. Ухапсите га сада!

То је била последња победа доследног противника краљевске власти, Жана-Батиста Друеа.

КИНЕСКИ РЕЉЕФ У КАМЕНУ ИЗ IV ВЕКА

КОЊ и ЧОВЕК

После говеда и пса појављује се коњ и придружује човеку кроз хиљаде и хиљаде година: прво као његов ловачки плен, а после, припитомљен, као његов верни пратилац и чувар. Кентаур, пола човек пола коњ, изронио је из мита и ушао у историју Старог века. Отада је коњ почео да живи непосредно крај човека — као животиња за јахање и тегљење. Човек га је ценио и волео и старао се о њему — о његовој храни, седлу, поткивању. За сликаре, вајаре и песнике свих времена, коњ је претстављао надахнуће па су му придавана и крила — тако је постао Пегаз. На новцу, печатима, поштанским маркама, фотографијама, плакатима, па и као дечја играчка коњу је указиван значај као верном пратиоцу.

МОДЕЛ ПОСЛЕДЊЕ ШВАЈЦАРСКЕ ДИЛИЖАНСЕ НАЛАЗИ СЕ У ПОШТАНСКОМ МУЗЕЈУ У БЕРНУ.

БРЖИ ОД БРОДА

Да би стигао брже од излетничког брода који се лагано пробијао између санти упола залеђеног језера Волфганг у Аустрији, један од излетника, неки Макс Харалд, напустио је брод. Скачући са санте на санту стигао је у пристаниште пола часа пре брода. Ова необична трка између брода и пешака догодила се прошле зиме.

ШЕСТ РАДНИХ ДАНА И ЗА КРАВЕ

Институт за унапређење пољопривреде у Шведској после дугог испитивања дошао је до закључка да би паузирање у мужи крава било врло корисно. Утврђено је да пауза од 16 часова омогућује повећање млечности. Зато је предложено пољопривредним произвођачима да суботом увече не музу краве.

ЏИНОВСКА ЕНЦИКЛОПЕДИЈА

У Сједињеним Државама ускоро ће се појавити џиновска енциклопедија намењена научницима и техничарима. Имаће 15 томова а сваки по 600 страница. Енциклопедија садржа 7.200 појмова на чијој је обради неколико година радило 2.000 стручњака из разних научних области.

БИК У ПОДМОРНИЦИ

Кад се брод налази на задатку, нарочито на задатку какав је био наш, потпуна тишина је више него закон.

Наш брод је добио наређење да притекне у помоћ једној подморници коју су оштетили немачки топови. Подморница се налазила на дну мора у једној естонској луци. Претходно је торпедовала немачки транспортни брод који је евакуисао стоку. Рат се ближио крају и Немци су, повлачећи се, одвлачили са собом све што су могли. То је било све што смо знали, јер је последња порука с подморнице остала недоречена: веза с њом је била прекинута.

С погашеним светиљкама пловили смо дуж обале. Кад смо желели да пушимо одлазили смо у крманошеву кабину, говорили смо полугласно, а за кашљање се морало сићи у просторије испод палубе. Само је наш нови кувар реметио тишину. Не само што је непрестано кашљао, већ је — што је било још горе — стално испуштао своје шерпе на кухињски под и тиме дизао буку тако да нам се чинило да ћемо од ње оглувети.

— Пећа то никад није радио, — гунђао је полугласно наш интендант, бесан не само на кувара већ и због тога што своју љутњу не сме да изрази онако гласно како је навикао.

Пећа, наш стари кувар, неколико дана пре ове наше пловидбе добио је наређење да нас напусти и јави се вишој команди. Кувар Пећа био је прави уметник, и то не само у куварској вештини. Умео је да подражава свачији глас, клопотање сваке машине, чак и крокодиле. Поред тога могао је да корача тако тихо да би му на томе и пантер позавидео, а кашљао није никад.

Али, Пећа нас је напустио...

Изненада, један рефлектор прелетео је површином мора. Осветлио је велике, блиставе мрље на води. Било је то уље истекло из резервоара оштећене подморнице! Капетан је, значи упркос прекинутој поруци, успео да одреди место где се подморница налазила.

Четири гњурца нестала су у води. Дошао је и на мене ред. Морнари су тако бешумно завртали шрафове на мом шлему да сам имао утисак да су им руке од памука.

Пребацио сам се преко ограде, сишао низ лествице од конопца и спустио се у воду.

Тонуо сам тако лако као да имам падобран. Кад сам додирнуо дно, упалио сам своју лампу. Повукао сам једном конопац. То је онима горе био знак да сам стигао до дна и да се осећам добро. Одговорили су ми сличним знаком. Наједном сам чуо лаган звиждук.

— Шта је? — запитао сам.

Одговорио ми је интендант:

— Отиди да видиш шта је с Никитушкином. Јавља ми да чује како риче неки бик.

— Шта?

— Каже да чује из подморнице бика како риче.

Приближио сам се подморници. Један од гњураца стајао је тик уз њу, наслонивши шлем на оно место где се, у унутрашњости подморнице, налазио простор за посаду. Изгледао је као лекар који ухом ослушкује болесникова плућа. Био је то Никитушкин. Окренуо се према мени и ја сам кроз стакла на његовом шлему једва угледао два исколачена ока. Поново је приљубио „уво" уз подморницу; ја учиних то исто. Сасвим јасно чуо сам рикање бика.

Зар и ја, као и Никитушкин, имам халуцинације? Ставио сам друго уво на бок подморнице. Во је и даље рикао. Наједном, његову рику заменило је петлово кукурикање, а затим се чуло кукање кукавице.

Не, то ипак није могућно. С мојим и Никитушкиновим чулом слуха нешто није у реду. Можда због притиска воде? Али, ми смо већ толико пута ронили. Зашто не чујемо људске гласове? Зашто се нико од посаде не јавља?

Никитушкин је причврстио цев на помоћни вентил који служи за убацивање ваздуха у подморницу. Животињски гласови се више нису чули.

После нешто више од пола часа наш брод пловио је тајним „каналом" посред минских поља вукући, привезану уз бок, оштећену подморницу.

Стајали смо на палуби још у гњурачким оделима, кад Никитушкин полете да ме загрли. Умало ми није разбио стакло на визиру. Ни сам нисам био ништа мање узбуђен: из подморнице су се јасно чули људски гласови.

Док смо се нас двојица пресвлачили, посада подморнице била је пребачена на брод који је већ исловио из „опасних вода". Никитушкин је желео да види подморничаре, али га је наш лекар спречио.

— Не, сад још не можеш.

— Да ли су сви живи? — питао је мој друг.

— Јесу, али им је потребан одмор.

— Јесу ли у подморници били само људи?

— Свакако! Ко би други могао бити?

Никитушкин је без речи напустио доктора и пришао подморници. Кад је хтео да уђе у њу, зауставио га је интендант:

— Куда ћеш? Сви чланови посаде су у бродским кабинама. Шта тражиш у подморници?

— Да, али у подморници се налази и један бик, један петао и једна кукавица.

Рекавши то, Никитушкин нестаде у подмориници из које је брзо изишао запрепашћеног лица.

— Где ти је тај твој бик и тај петао? — дочека га један морнар подругљиво.

— Нема их, али ја сам чуо њихове гласове, — није се предавао Никитушкин.

— Сметње са слухом, — прекиде лекар њихов разговор. — Звучне халуцинације. Сутра ћу те прегледати. Кад ти под водом чујеш гласове тако крупних животиња, онда...

И ту лекар изговори нешто неразумљиво на латинском, сумњичаво гледајући Никитушкина.

Сви гњурци, и ја међу њима, узели смо у одбрану нашег друга тврдећи да смо и ми чули животињске гласове.

Остало је на томе да затражимо објашњење од подморничара сутрадан, кад се испавају.

Пробудила ме је песма славуја. „Све горе и горе", — помислих. Изишао сам на палубу. Славуј је певао пуним грлом. Откуд славуј на ратном броду?

Командант подморнице причао је нашем капетану:

— ...пошто смо били уверени да су Немци престали да нас гоне, исловили смо на површину. Али, њихов брод је био у близини и засуо нас ватром. Видели сте како су нас оштетили. Потонули смо. Кад је ваздух почео да нам недостаје, сви смо осећали жељу да заспимо. А тај сан би, у нашем случају, био сан смрти.

— И како сте се одржали будни?

— Бик нам није дао да заспимо... Тај бик је уствари прави славуј и треба га предложити за орден.

Никитушкин, који је заједно са мном слушао причање команданта подморнице, понови запрепашћено:

— Славуј... предложити за орден...

У том тренутку славујеву песму замени кукање кукавице.

— Дођите да га видите, — позва нас командант подморнице.

У једној одаји под палубом чланови посаде спасене подморнице, на чијим се лицима још огледао умор и исцрпеност, стајали су око једног од њихових људи који је на глави имао белу куварску капу.

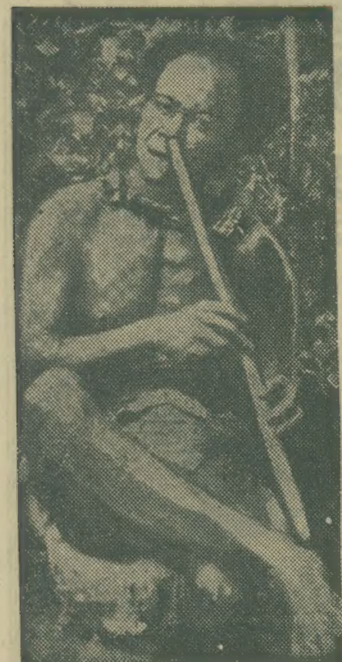
— Пећа!

То је заиста био наш кувар Пећа толико зарастао у браду да га је тешко било познати. Пећа који је умео да имитира све и свакога и кога су, кад је отишао од нас, прекомандовали на подморницу.

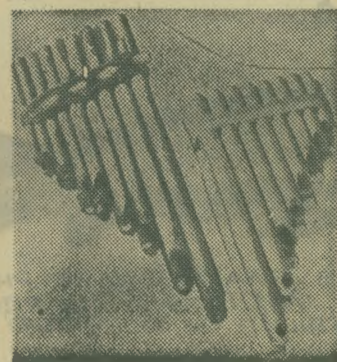
* * *

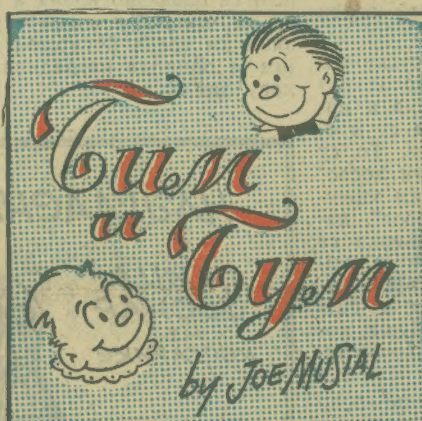
Доживљај совјетског гњурца Золотовског свакако је један од најнеобичнијих догађаја не само током његовог ратовања, већ вероватно и у читавом Другом светском рату.

НОСНЕ ФРУЛЕ

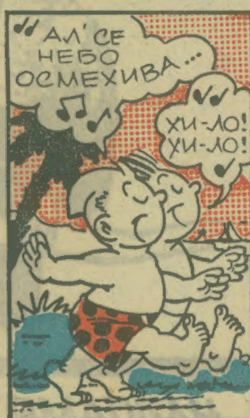

Специјално направљени инструменти, на којима се свира дувањем кроз нос, још се могу видети на Филипинима и у неким земљама Јужне Америке. Претпоставља се да су пренети из Старог у Нови свет приликом насељавања обеју Америка преко Беринговог Мореуза. Носних фрула има на Соломонским Острвима и на неким другим пацифичким острвима.

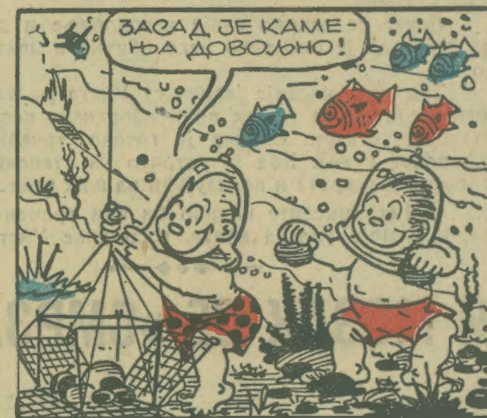

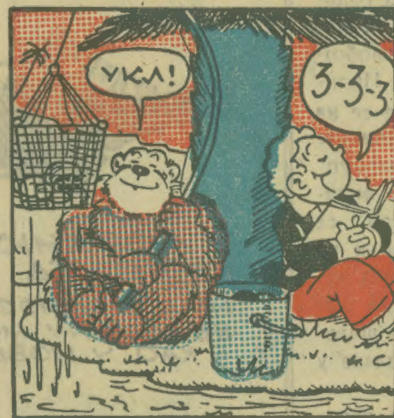

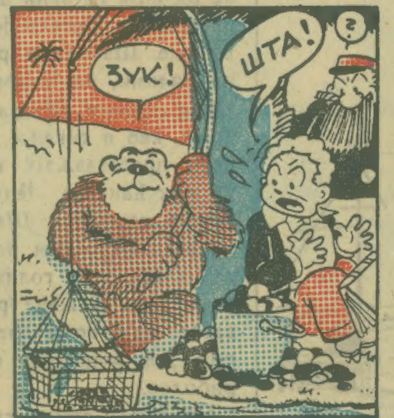

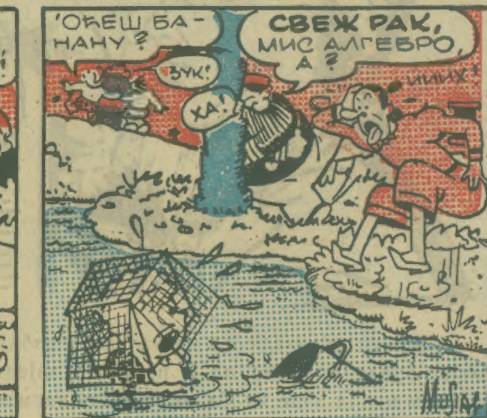

РИБОЛОВ НА РЕЦИ КОЛУМБИЈИ

Сваке године крајем лета и почетком јесени из Тихог Океана крену огромне масе племените рибе лососа у реке северних обала Америке и Азије. Рачуна се да само у америчке реке стигне преко 50 милиона ових риба, од којих је свака тешка од 2 и по до 25 килограма.

Ово се понавља из године у годину, кроз векове. Лососи превале морем стотине па и хиљаде километара и после тога још путују узводно рекама по неколико стотина километара до најмањих планинских потока. Ту је тек њихово мрестилиште, ту су се излегли они као и њихови родитељи, ту ће да се излеже и њихово потомство.

Женке ту репом направе у песку и шљунку рупе и положе икру. Потом женке затрпају легло и — угину.

Целу зиму икра остаје под шљунком, а упролеће излегу се из ње младунци. У прво време они се крију међу камењем и шљунком, јер не морају да траже храну. Природа их је снабдела резервом хране, такозваном жумањачком кесицом, која им виси испод трбуха. Кад потроше ту резерву, не остаје им друго него да се сами постарају за своје снабдевање.

Неке рибе одмах крећу у море, а неке се задрже годину-две у слаткој води, да би касније ипак кренуле ка мору. У њему се младе пастрмке (лососи су врста пастрмки — салмонида) врло брзо развију, израсту и угоје од обилне хране. У трагању за њом оне прокрстаре цео северни део Тихог Океана, тако да стигну чак до Аљаске и Алеутских Острва.

Али када им дође време размножавања, искупе се у огрoмна јата и опет се враћају у реке и потоке у којима су угледале светлост дана. Вођене необјашњивим нагоном оне се враћају тачно тамо где су се излегле и ту после полагања икре — угину.

Ове устаљене миграције риба из мора у реке и обрнуто претстављају прави извор богатства за људе. На ушћима река у Тихи Океан, и на америчким и азиским обалама, подигнуте су индустрије за прераду рибе и рибље конзерве. А десетине хиљада риболоваца — спортиста долазе овамо да залоћоље своју пецачку страст.

Много година пре но што је бели човек ступио ногом на америчко тле, ова риба је била храна многобројним индијанским племенима. Њима је био познат циклус живота ових риба и они су причали о томе белим дошљацима. Ево шта каже истраживач Дејвид Томпсон још 1811 године:

„Индијанци знају да се ниједна риба која дође из Океана да баци икру у планинским потоцима не враћа жива натраг. Изгледа да у слаткој води не узимају храну, јер су им стомаци увек празни. Претпоставља се да ниједна од тих риба не баца икру двапут у свом животу. Индијанци су ми причали да постоји пет врста тих риба и да никада две различите врсте не залазе у исти поток да се мресте...

Још године 1730 руски научник Стелер описао је пет врста и дао им руска и индијанска имена, која су и остала таква у науци. То су чавича, звана „царски лосос" која је највећа, затим кижуча или „сребрни лосос", назван „кохо", онда њерка са модрим леђима, која је најважнија за индустрију рибе, па кета и, најзад, најситнија од свих — горбуша, која се зове тако због издигнутих леђа.

Индијанци нису више господари у земљи којом су некад владали. Свих 96 њихових племена смештено је у посебне „резервате". Осим права која ту уживају, Индијанцима је остало и право риболова на одређеним местима северноамеричких река ван резервата. Једно такво место је водопад Селило на реци Колумбији, у северноамеричкој држави Орегон.

За време риболовне сезоне, када лососи нагрну из Океана, Индијанци пођу заједно са породицама из својих резервата 100—200 километара далеко, да налове рибе од које ће већи део године живети. Весело је то путовање. Шатори и разнобојни ћилими, на којима Индијанци спавају, натоваре се на коње, као и тигањи и чиније који претстављају целокупно покућанство једне индијанске породице. Шатор се намести на обали реке и ту се целога дана голишава деца играју, а жене раде око ватре, која гори пред шатором, док мушкарци одлазе у риболов.

На некој стени или камени испод водопада, они заузму згодно место и ту са копљем дугим 6 до 8 метара, оштрог врха као код нас на оствама, вребају рибу у бистрој, запенушеној води.

Огромне рибе се врзмају пред препреком.. Снажне, и упорне оне савлађују запреку у дивном скоку, али за то траже најпогодније место. Шум огромних водених маса које се руше низ водопад надјачава сваки глас и зато се Индијанци споразумевају знаковима. Пажљиво прате кретање најкрупнијих

риба и са вештином коју су наследили од давнина муњевитом брзином гађају копљем највећу рибу, тешку и по 10—20 килограма.

Тако су Индијанци ловили рибу од памтивека, тако је лове и данас. Тај начин риболова је узбудљив, интересантан али и тежак. Обиље рибе омогућава да за једно-два месеца налове довољно да од ње могу да живе годину дана. Индијанац није трговац, он не лови рибу за продају. То је чак и забрањено, као што је забрањена и продаја алкохола на месту риболова.

По обављеном риболову, настаје опште весеље. Пре но што крену кући, Индијанци пођу у госте својим рођацима из других племена која живе у суседним резерватима, а често и неколико стотина километара далеко. У гостима остају целе месеце.

Живе и сада онако како су живели њихови преци: примитивно, слободно и безбрижно. Сваке године се враћају на стара места на реци, као што се обавезно враћа и рибе из мора. Ту узимају колико им треба богатства којим је природа наградила њихову земљу.

ОСВЕТА ЈЕДНОГ ЛЕКАРА

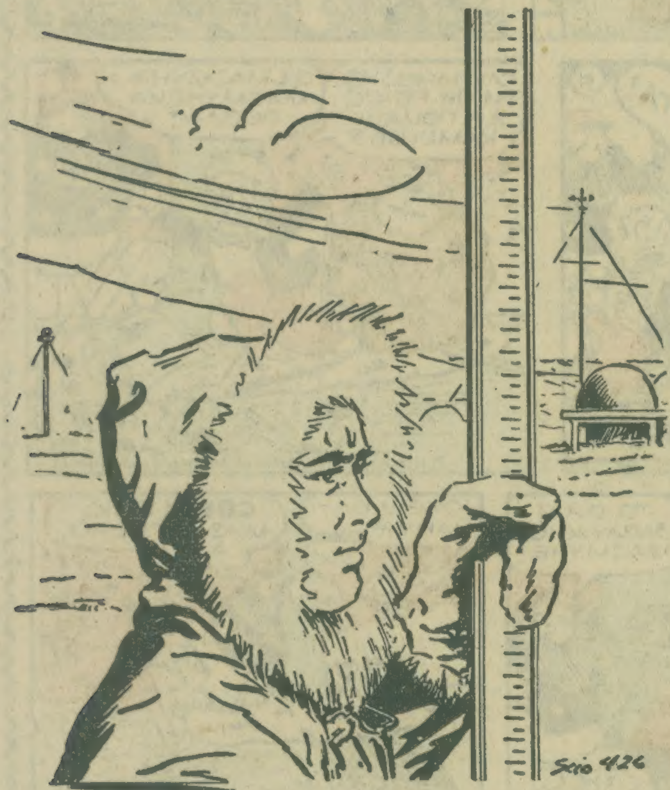
Познатог енглеског специјалисту за болести грла Морела Мекензија позвали су једне олујне вечери да хитно дође сликару Џемсу Уистлеру. Мекензи се сместа одазвао позиву мада је до уметникове куће морао да пређе неколико километара. Кад је задихан од журбе устрчао уз степенице, скинуо је свој тешки зимски капут и спремио се да прегледа болесника. На његово огромно запрепашћење донели су му — Уистлеровог пса, малу француску пудлицу.

Лекар је сакрио своје негодовање и дао псу неки лек. Хонорар је био већи него обично и лекар га је примио.

Три дана касније јавили су Уистлеру да доктор Мекензи жели да га одмах види због неке веома важне и неодложне ствари. Сликар је готово трчећи дошао до докторовог стана. Кад је устрчао уз степенице, Мекензи му је отворио врата и показујући на њих рече:

— Шта мислите колико би вам времена требало да офарбате моја улазна врата, господине Уистлеру?

И МОЗАК СЕ »СМРЗАВА«

Опити су показали да ментална способност просечног човека опада брзином од 2 процента заједно са сваким степеном испод нуле на Фаренхајтовом термометру. А нула по Фаренхајту одговар. температури од минус 18 степени Целзијусових. Значи „смрзава" се и мозак.

АНЕГДОТЕ

ДОБРОТВОР ЧОВЕЧАНСТВА

Неки младић дође Бернару Шоу са читавом рпом својих песама. Пошто је више од пола часа читао наглас своја „сочињенија", Бернар Шо, да би га прекинуо, запита га:

— Како сте заправо дошли на мисао да постанете песник?

— Најпре сам хтео да постанем лекар, — одговори младић. — Али напустио сам медицину јер сам се одлучио да као песник посветим свој живот на добро човечанства.

— Ако сте код мене дошли за савет, младићу, онда чујте: маните се песништва. Ви сте за човечанство већ довољно учинили што нисте постали лекар, — рекао му је Шо.

ДИПЛОМАТА И КОЧИЈАШ

За време своје познате дипломатске посете Француској, враћајући се једне вечери у свој париски стан, приметио је Бенџамин Франклин да му је новчаник празан. Кад се кочије зауставише пред његовим прагом он је, као извињавајући се, рекао кочијашу који га је довезао:

— Опростите пријатељу, али смем ли да вас замолим за шибице.. Испао ми је новчаник на под, а у кочији је мрачно па не могу да га нађем! Има у њему неколико хиљада...

Даље није стигао. Кочијаш је ошинуо коња бичем и кочија је нестала у ноћи.

СЛУГА БЕЗ СЛУХА

Жак Офенбах, познати француски композитор, отпустио је свог слугу чије су му услуге као кувара, берберина и кројача итекако недостајале.

— Нисам желео да га отпустим, — објашњавао је Офенбах једном свом пријатељу жалећи се да му његов верни слуга недостаје — али сам напросто био приморан кад сам га видео како тресе тепих из моје радне собе.

— Зар га је толико рђаво тресао? — запита пријатељ?

— Не, ударао га је добро и савесно — одговори Офенбах — али ти његови ударци нису били у такту.

МАЈЕРБЕРОВА ГРЕШКА

Године 1839 појавио се код композитора Мајербера, који је у то време боравио у Паризу, један млад немачки музичар с препоруком од неког композиторовог пријатеља.

Мајербер је пријатељски примио посетиоца, задржао се с њим неко време у разговору и при растанку дао му запечаћено писмо за Леона Пилеа, директора опере.

У тој тобожњој препоруци налазила се само једна реченица: „Драги пријатељу, ослободите ме овог глупака!"

„Глупак" се звао Рихард Вагнер.

НАЈГЛАСНИЈА

НАЈМАЊА

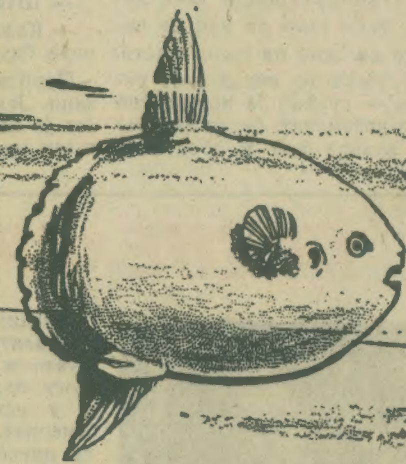
НАЈМАЊИ КИЧМЕЊАК НА СВЕТУ ЈЕ РИБА PANDAKA PYGMAEA КОЈА ИЗРАСТЕ СВЕГА 8 МИЛИМЕТАРА.

НАЈПАМЕТНИЈА

АФРИЧКА КЉУНАТА РИБА ИМА У ОДНОСУ НА СВОЈУ ВЕЛИЧИНУ МОЗАК ВЕЛИК КАО У ЧОВЕКА

НАЈГЛУПЉА

РИБА-СУНЦЕ (МОЛА РОТУНДА) ИМА, У ОДНОСУ НА СВОЈУ ВЕЛИЧИНУ, НАЈМАЊИ МОЗАК МЕЂУ СВИМ КИЧМЕЊАЦИМА

НАЈВЕЋА

НАЈВЕЋЕ СЛАТКОВОДНЕ РИБЕ НА СВЕТУ СУ МОРУНЕ ИЗ РЕКЕ АМУРА (АЗИЈА)-ТЕШКЕ СУ ПО 1000 КИЛОГРАМА.

50 ГОДИНА ОД ПРВИХ ЛЕТОВА ЈУГОСЛОВЕНА

Пре педесет година први Југословени су полетели авионом. У тој плејади младих људи први је био Едвард Русјан, а за њим Иван Сарић, др Владимир Алексић, инж. Славољуб Пенкала, инж. Станко Блоудек и други.

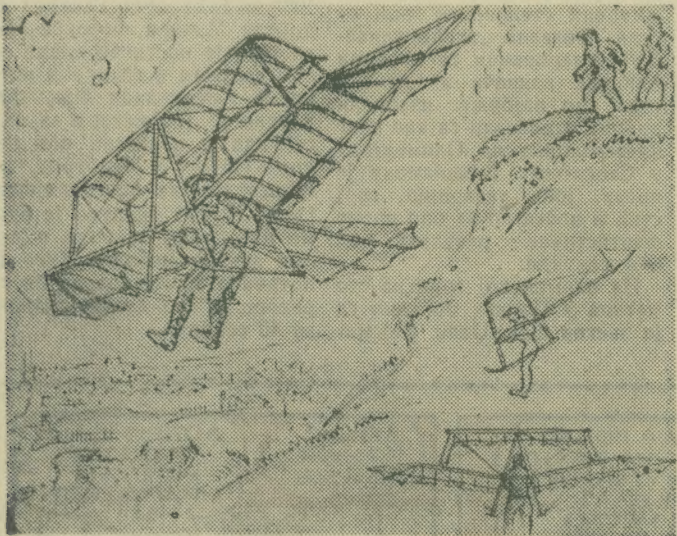
У спомен на те подвиге Југословенско ваздухопловство ову годину сматра јубиларном. У оквиру прославе маја месеца је отворена на Земунском аеродрому стална изложба Пионирског доба југословенског ваздухопловства. Затим у Лесковцу је 21 овог месеца приређен аеромитинг, а 28 о. м. ће се одржати на Земунском аеродрому велики ваздухопловни митинг који ће бити манифестација наших савремених достигнућа.

Једна група београдских средњошколаца, међу којима је био и син Бранислава Нушића, Бане, браћа Дероко и Љубиша Глишић, били су одушевљени ваздухопловци. Конструисали су „летеће моделе" од трске из пракера својих мајки и флиспапира. Ретко је који модел могао да се дигне у ваздух, а када је један ипак прелетео чак сто метара, одушевљењу није било краја.

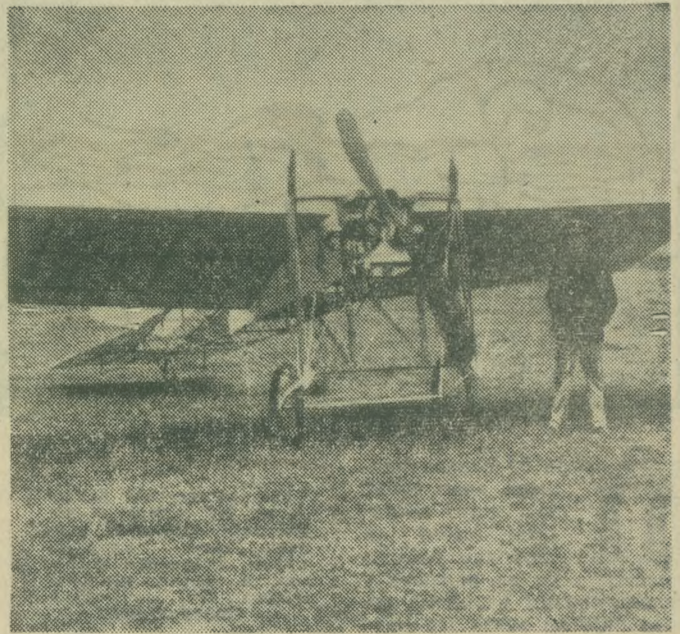
На јавним летовима су они, као нарочито почаствовани држали реп авиона све док мотор не добије замах и пилот не дигне руку у знак поласка.

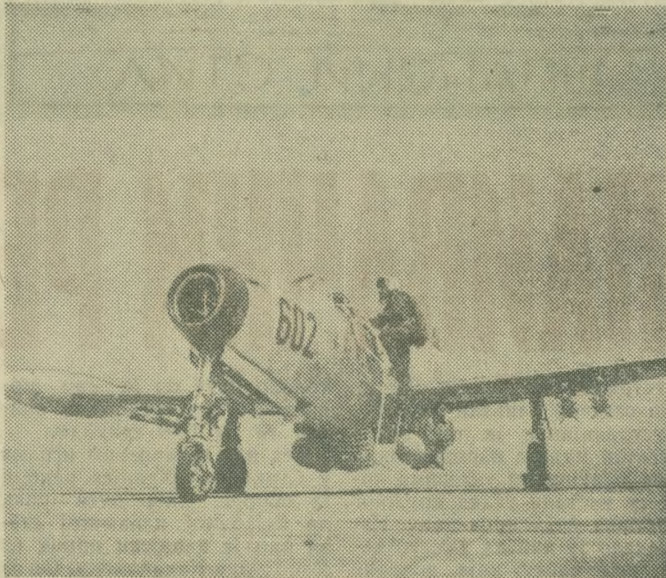
Они су 1910 године били иницијатори за стварање првог аероклуба у Београду, али у томе нису успели јер нису имали средстава, а Министарство војске се није интересовало пошто је под њим било једино „балонско одељење".

Први успех ове групе био је када је једна њихова летилица са аутоматском стабилношћу помоћу виска, спустила првог путника — једну мачку живу и здраву у Прокоп поред Вајфертове пиваре у Београду. А други када је један специјално направљен змај понео аутоматски фотоапарат Љубише Глишића помоћу кога је први пут снимљен Београд из ваздуха.

ПЛАНЕР — ЈЕДРИЛИЦА ИЗ 1912 ГОДИНЕ

НЕКАД — 1910 ГОДИНЕ

... И САДА — 1960

САН ПОСТАЈЕ ЈАВА

Није давно било, многи се тога и данас сећају, кад се путовало брзином три километра на сат. Од прве железнице до постизања брзине воза од 80 км требало је да прође готово пола века.

За прелазак Атлантског Океана: 1620 г. Мејфлауеру, праоцу пароброда, требало је 65 дана; 1838 г. првом парном броду 15 дана, 1938 г. најбржем броду 4 дана; 1945 г. клиперу 24 часа и 1953 г. млазњаку 4,3/4 сата.

Нису се навршиле ни три године од избацивања сателита тешког 83 кг а свет је доживео остварење најсмелијег сна: узлетео је космички брод од 4.600 кг са посадом дресираних керуша „Стрелке" и „Белке". Њихов лет је трајао 27 часова и превалио пут од 750 хиљада километара. Највећи успех овог епохалног достигнућа совјетских научника и техничара је спуштање космичког брода само 10 км даље од предвиђеног места.

Пут човека на једну од Земљи најближих планета више није сан већ нешто што ће брзо постати јава...

ИСТРАЈНОСТ ПОБЕЂУЈЕ

Од старих делова које је покупио по радионицама очевих познаника, Едвард Русјан, млади Словенац из Горице, направио је своје прво „техничко дело" — тркачки бицикл.

Али од оног дана кад је чуо за „механичке птице" којима управљају људи — сва друга интересовања престају. Браћа Рајт, Воазен, Блерио. Они лете! Зашто не би и он. Са пуно пажње и стрпљења направио је два модела по угледу на Рајтов биплан, проучавао команде, испитивао састав апарата.

Почетком 1909, када је имао 23 године, са старијим братом Јосипом направио је најзад макету авиона, у природној величини, са распоном крила од десет метара. Позајмљени мотор је прорадио у њој, а Едвард је седео за командама и као да лети управљао њима. Једног дана уз помоћ поворке радознале деце они су одвукли макету на поље ван града. Сео је у апарат и дао гас али слаби мотор није га понео у „небо". Требало да крила буду још већа, конструкција стабилнија а мотор јачи.

У то време је у италијанском граду Брешији одржаван велики ваздухопловни „митинг". Браћа су са још неколико својих вршњака похитала да први пут својим очима виде авион како лети. Сазнања су била веома корисна. Донета је одлука да направе двокрилац за који су купили и нови мотор.

На војном вежбалишту МалеРојице 20 новембра те године хладно јутро једва је допустило мотору на „Еди-1", њиховом аероплану, да пусти глас. И најзад авион се затресао. Са хиљаду триста обртаја елисе у минуту изгледало је да ће се распасти. Али Русјан је појурио равницом. Следећих дана је успео да га одвоји од тла бар малим скоковима који су се најзад претворили у лет два метра висок и 60 метара дуг.

То је, 25 новембра, био први лет једног Југословена и то на апарату сопствене конструкције. О Едварду Русјану и његовој „птици" причало се на све стране.

Висина лета је после порасла на 12 метара и дужина на пола километра, а брзина се попела на 50—60 километара на час.

После једног удеса, кад се авион разбио, требало је правити нов апарат. Стари делови су демонтирани и у хладној радионици два брата су проводила дане и ноћи. Тако је направљена „Еда-2".

После вежби на педесет метара висине Русјан се одлучио на „јавни наступ" који је заказан за 28 март 1910 године. На проби уочи „митинга" нагнуто крило закачило је земљу и авион се преврнуо на леђа. Пилот је остао опет неповређен али је целе ноћи са братом морао да прави нову елису да би сутрадан ипак изишао пред радознали свет. А тада се догодило најгоре — апарат је направио два-три скока и — уопште није полетео. Едвард је био као убијен.

Нова елиса, од тврдог дрвета, опет је „Еду-2" носила на 50 метара висине, али даље никако. Мотор је био слаб а новаца није имао да набави други. Његовој молби и позиву одазвао се богати фотограф Мерчеп из Загреба.

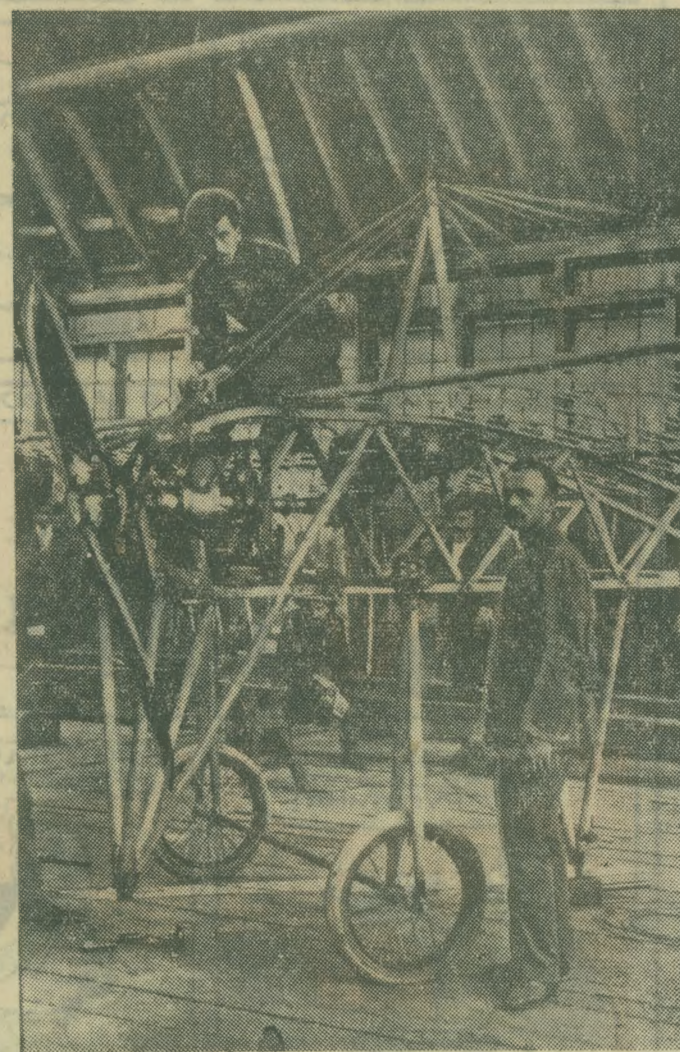
Моноплан крхке конструкције назван „Мерчеп — Русјан" добио је мотор Гном од 50 кс, набављен у Паризу. И стекао кров над главом, хангар, на војном вежбалишту у Черномерцу крај Загреба. На првом пробном лету у новембру те године прелетео је „све куће и фабричке димњаке" а млади пилот је на њему убрзо прешао и сто метара висине и научио да прави осмице.

Черномерац је 26 децембра прекрилила маса света. Радознали и задивљени погледи пратили су десет минута Русјана који је на око сто метара висине изводио „разне маневре" и, срећан, отпоздрављао оне доле. Ловоров венац поклонили су спортисти „првим авијатичарима" — Русјану и Мерчепу — у знак захвалности и дивљења, а свет је пљескао и клицао, и Едварда у одушевљењу носио на раменима.

Зима у јануару 1911 била је пуна снега и кошаве. Али то није спречило многобројне Београђане да изиђу на железничку станицу и поздраве „брата Словенца". Због рђавог времена уместо на Бањици летење је имало да се одржи у Доњем граду. Пријатељи су саветовали Едварда да одустане, али њему се журило. Деветог јануара ујутру, када му се учинило да је ветар мало престао, дошао је у Доњи град испод Калемегдана да изврши пробни лет.

Око десет часова је ускочио у седиште и дао гас. Авион се лако одвојио од земље. На око сто метара висине је прелетео железничку станицу, над мостом се окренуо и враћајући се „аустриском" (земунском) страном дуж Саве пошао ка Доњем граду. И тада као рањеној птици — моноплану је отпало крило. Са двадесет метара Русјан је полетео ка земљи и нестао под бедемом.

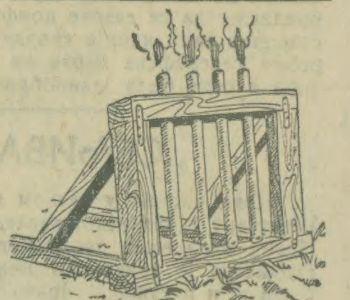
Нађен је већ на издисају испод смрсканог апарата и постао прва жртва нашег ваздухопловства.

БРАЋА РУСЈАН ГРАДЕ МОНОПЛАН „РУСЈАН—МЕРЧЕП" У ЗАГРЕБУ 1910 ГОДИНЕ.

У СЕДМОЈ ПОБЕДИ

Са фудбалерима Београдског спорт клуба Бошко Петровић је стигао до Париза. Одатле се брзо пребацио у Шпанију која је још од јула 1936 крварила у грађанском рату. „Глориоси", како је из милоште називано шпанско републиканско ваздухопловство, били су потребни јунаци а Петровић је гореo од жеље да им помогне. Постао је Фернадез Гарсија, и о његовим су подвизима писале све европске новине, јер је он имао највише победа. У сукобу његове ескадриле ловаца са масом фашистичких бомбардера, 18 јула 1937 године, у седмој победи, док је обарао један „Фијат" ка земљи, спустио се сувише ниско. У снажном замаху да би се поново винуо у борбу поломила су му се крила.

„РАКЕТЛЕ"

Сви светски стручњаци помињу 8 октобар 1806 године као дан када су први пут употребљене ракете као оружје. Тада су Енглези напали француску луку Булоњ. Међутим прота Матија Ненадовић у својим Мемоарима пише да је он лично ишао у Беч код „императора Франца" и добио хиљаду „ракетли" које су српски устаници употребили „месеца јунија" (три месеца раније!) 1806 приликом напада на опкољени Шабац.

ПРВО ПАРТИЗАНСКО БОМБАРДОВАЊЕ

Крајем маја 1942 године, изненада, у плаветнилу неба појавио се над селом у околини Приједора авион. Људи, навикли већ на непријатеља, појурили су да се склањају. Али како се дуго не огласи пуцање почеше да провирују.

За то време авион је кружећи осматрао терен и на тек припремљену земљу за орање слетео. Најхрабрији сељаци појурише ка њему, а опрезнији повикаше:

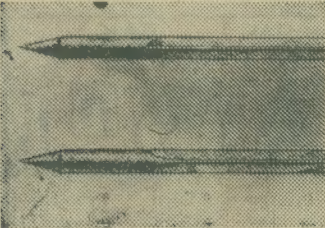
— Станите! Куд сте навалили! Да не буде нека побрка!

Али побрке није било иако је на авиону стајао усташки знак. Сазнало се одмах да је њихове оранице Фрањо Клуз прогласио за аеродром.

Одатле је после неколико дана узлетео ка Дубици и извршио прво бомбардовање једне усташке колоне.

УБОЈНО „ОРУЖЈЕ"

За време Првог светског рата из авиона су пуштане стрелице као убојно средство. Дуге око двадесетак сантиметара, ме-

талне и зашиљене на врху оне су, бачене са висине достизале снагу удара од 40 килограма. Пуштано их је обично по 500 до 2000 комада и то на густе редове непријатеља. Забележено је да је тако погинуо један немачки генерал коме је стрелица пробила шлем.

КРАУЛ

ШПАНСКИ СТИЛ

ПРСНИ СТИЛ

ПЛИВАЧКИ РЕКОРДИ

Историја светског рекорда на 100 метара и доживљаји најбржих пливача света. Хавајски принц, олимписки победник и творац модерног краула био је учитељ Вајсмилеров

Пре 80 година пливање као спорт још није постојало. Може се слободно рећи да се за пливање у цивилизованим народима готово није ни знало јер нико без велике невоље није пливао. Бацати се у отворено море или реку претстављало је велику смелост а систематско пливање се искључиво гајило као војна потреба. У воду се ишло по наређењу војног старешине јер је пливање сматрано неопходном вежбом за физичко и морално очвршћавање војника. Пливало се по команди „један, два, три... један, два, три...“ отсечним покретима руку и ногу, као што се данас марширa.

На првим купалиштима која су се појавила пред крај прошлог века пливало се само прсним стилом, уобичајеним код војске. Било је потребно да прође много времена да би обичан човек престао да сматра пливање као војну и у неку руку казнену меру, јер се знало да су старешине често кажњавале војнике за недисциплину — пливањем!

Прво пливачко такмичење организовано је 1876 године у једном басену у Берлину. Победник на сто метара постигао је време од 95 секунди. Званично такмичење је одржано 1890 године али време није било нимало боље од оног пре 25 година. Тек после четири године Немац Еуген Волф је смањио овај светски рекорд на 91 секунду и изазвао одушевљење међу ретким спортистима. На првој Олимпијади 1896 године у Атини Мађар Алфред Хајош постигао је „фантастично“ време од 82,2 секунда и зато проглашен за ненадмашног пливача.

Захваљујући Британцу Трацону, по струци механичару, овај рекорд је убрзо био премашен и стално су се ређали нови. Стил познат под именом Трацонов прсни стил, створио је он сам приликом једног свог службеног путовања по Јужној Америци, пажљиво посматрајући како пливају Индијанци. А они су избацивали руке напред, изван воде, као у краулу и ногама правили маказе. Када се вратио у Енглеску Трацон је потукао све светске рекорде у брзини пливања.

Овај начин пливања усвојио је и Американац Данијелс и 1906 године постигао време — 73 секунде. Али даље се није могло јер су правила у то време била врло строга. Успех пливача оцењиван је не само по брзини његовог пливања већ, као код смучарских скокова, и по стилу. Од пливача се захтевало да све време држи главу изван воде, да не гледа ни лево ни десно а рад ногу је морао да буде усклађен са покретима руку али без пенушања воде. После дугих разматрања ова су се правила укинула, а остало је само да пливачи праве истовремене покрете рукама и ногама.

Трацонов бочни стил с покретима једне руке као за краул а друге као при прсном пливању уз интензивни рад ногу примљен је брзо у Европи и сматран последњом речи пливачке технике — све до августа 1906 године када се на шампионату Немачке у Хамбургу догодило ново чудо.

На старту су се појавили мајстори старог континента: Немци, Енглези и Мађари и — један неупадљиви и скромни Аустралијанац. На знак за старт сви су се бацили у воду и одмах затим изронили на површину осим једног — Аустралијанца Хелија. Док су сви савесно пливали на боку, Аустралијанац је тек после десетак метара изронио окружен пенушавим таласима који су настали услед кружног кретања ногу кроз воду. Изгледало је као да уместо ногу има елису која покреће тело напред. Његова глава се за све време такмичења видела на површини само неколико пута а стално била под водом. Овим начином пливања, још невиђеним у Европи, коме је Хели дао име краулстроук светски рекорд је побољшан за близу шест секунди. Хели је „школу пливања“ изучио од Полинежана. Неколико пута он је сам поправљао свој рекорд и снизио га на 65,6 секунди.

Тек на Олимписким играма у Стокхолму Хелијев рекорд је оборен. Овог пута јунак на најкраћој пливачкој стази био је хавајски принц из Хонолулуа Каханамоку. Он је много мање него Хели ударао ногама, држао је главу изнад воде тако да су му очи виреле над површином и дисао при сваком завеслају рукама. Таквим хармоничним стилом он је постигао резултат од 63,3 секунда. За 30 година светски рекорд у пливању на сто метара смањен је за — 30 секунди.

Занимљива је историја овог рекорда. Када су Американци 1897 године окупирали Хаваје били су задивљени изванредно брзим пливањем њихових становника чији су стил прозвали „псеће пливање“. Американци су окупили најбоље пливаче и између свих као најбржег изабрали принца и послали га као свог претставника на Олимпијаду у Стокхолму. Каханамоку је после још усавршио свој стил и постигао за оно време фантастичан резултат од 60,4 секунди.

На олимпиској трци на сто метара у Паризу победио га је његов ђак Џони Вајсмилер, доцнији Тарзан. Имао је време од 59 секунди, што је на следећој Олимпијади 1928 године побољшао још за четири десетине секунде. Тек на Олимпијади у Лос Анђелосу 1932 године појавили су се Јанаци први пут као ривали у пливању и млади Мијасаки, прозван „жути ђаво“, потукао је Вајсмилера за четири десетине секунда.

Велико изненађење на олимписким играма у Берлину 1936 године претстављала је победа Мађара Ференца Чика који је постигао време од 57,6 секунди а готово у исто време Американац Фик препливао је 100 метара за 56,6 секунди и поставио нов рекорд. Најзад, у Мелбурну, пре четири године Аустралијанац Џон Хенрикс скратио је време на — 55,4 секунди и добио златну медаљу. Било је потребно 80 година да би се рекорд на сто метара смањио за 40 секунди.

АЊЕНЕ „ЦОКОЛИ“

Становници Каприја неће више смети да носе тамо уобичајену дрвену обућу „цоколи“. Многи туристи су се жалили да им мир на годишњем одмору ремети клопарање тих дрвењака по каменој калдрми, па је претседник општине Карло Федерико одредио казну од 5.000 лира за сваког ко се огреши о забрану.

ЈЕДНООБРАЗНО

Да би се избегло мешање истих географских назива у разним земљама, комитет експерата Уједињених нација сматра да би требало спровести њихово уједначење. Зато предлажу да се сазове конференција на којој би се претставници свих нација споразумели о изради једне међународне географске карте на којој би имена земаља, градова и река била једнообразно исписана.

„СЕЉИВА ШКОЛА“

Нова насеља у сваком граду изискују и нове школе. Штутгарт у Немачкој изгледа да је нашао решење за то. Према плановима двојице швајцарских архитеката конструисана је права али покретна школа која може да се преноси и поставља управо тамо где је потребна. Ова „сељива“ школа, дуга 46 метара а широка 8,50 метара, састоји се од 4 учионице, просторије за учитеља, једне оставе за школски прибор и осталог. Делови су монтажни и лако се постављају на темељ са бетонским оквиром. Помоћу шрафова се припоје остали делови један за други. Зграда не пропушта влагу и у њој је удобно као и у свакој добро саграђеној кући.

АУТОБУС „ШПАРГЛА“

Аутобус бр. 22, који везује Стразбур на француској страни Рајне, и Кел на немачкој обали, нико од грађана не зове бројем. Французи га називају „ананас“, а немачки путници „шпаргла“. Зашто? Зато што се Французи тим аутобусом служе да би у Немачкој купили ананасе који су тамо упола јевтинији, а Немци се њиме користе кад носе кући шпаргле којима је у Француској цена упола нижа.

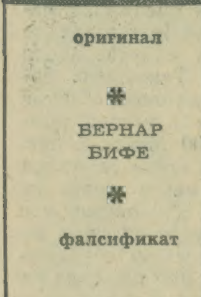
ПОПАЈ

ДИВАН ПРИМЕР ПЛЕМЕНИТЕ ВЕШТИНЕ ПУЊЕЊА ПТИЦА! ЈЕДИНИ НЕДОСТАТАК... НЕ МОЖЕ СЕ ПОЈЕСТИ!
ПУЊЕЊЕ ПТИЦА
ЧИНИ МИ СЕ ДА ПОПАЈ ПООДАВНО КЉУКА ЈЕДНУ СЛИЧНУ ПЛОВКУ! МОРА ДА ЈЕ ВЕЋ ДЕБЕЛА! БАШ БИХ МОГАО ДА ЈЕ ПОСЕТИМ
ДОЂИ! ПРИЂИ БЛИЖЕ!
ДОВЕО САМ ТИ ГОСТА! НЕ БУДИ НЕДРУШТВЕНА!
?
ПАК ПАК
ПАК! ПАК-ПАК! АК! АК!
ОХ!
НАПАЛА МЕ ЈЕ ДОК САМ ПРОЛАЗИО КРОЗ ТВОЈЕ ДВОРИШТЕ! ЖИВОТ МИ ЈЕ БИО У ОПАСНОСТИ! ЗАДАВИО САМ ЈЕ У САМООДБРАНИ!
ОХ! ЈАДНА МОЈА ПЛОВКА!
СРЕЋА ТВОЈА ШТО САМ БИО БРЗ... ИНАЧЕ БИ МОРАО ДА МИ ПЛАТИШ ОТШТЕТУ!
!?!
СПРЕМИ МИ ОВУ ПЛОВКУ! НАРОЧИТО ПАЗИ ДА НАДЕВ БУДЕ ДОБАР!
ЧИЈА ЈЕ ТО ПЛОВКА?
НИСАМ ДОШАО ДА МЕ ИСПИТУЈЕШ!
ПАК
ЗВРРР ЗВРРР
?
ДА, ПОПАЈУ! МАЛОЧАС ЈЕ ДОШАО!
ЧУО! ОТКЉУЧАЈ СПОРЕДНА ВРАТА!
МОЖДА ЈЕ ТРЕБАЛО ДА ПОРУЧИМ И СУПУ... ШТА МОГУ САД... ЗАДОВОЉИЋУ СЕ ПУЊЕНОМ ПЛОВКОМ!
С НАДЕВОМ?
НЕГО!
МЉАЦ!
ДОВРАГА!
КРРРЦ
САМО КОЖА ОД ПЛОВКЕ... А УНУТРА СТРУГОТИНА!
СРАМОТА! ТАКВОЈ СЕ ПРЕВАРИ НИСАМ НАДАО ОД ПОШТЕНИХ ЉУДИ!
ПАК-ПАК
ПАК ПАК
ПАК!

Од праисторије до данашњих дана...

ФАЛСИФИКАТИ У УМЕТНОСТИ

оригинал * БЕРНАР БИФЕ * фалсификат

Већ је праисторијски човек подражавао цртеже којима су незнани уметници били украсили зидове пећина. То доказују чувени цртежи мамута из Комбарела у Дордоњи необично слични онима из пећине Три Брата у Аријежу. „Уметници" подражавања који наравно само слепо и вешто имитирају стил и начин рада правог уметника на кога се угледају у сликарству, архитектури, керамици, позлатарству и скулптури све су многобројнији уколико се ближимо нашем времену.

У доба Ренесансе је талент младих уметника оцењиван по вештини којом подражавају дела великих мајстора. У томе се отишло тако далеко да су принчеви и папе живо бодрили фалсификаторе. Андреа дел Сарта поручио је да му се изради верна копија слике папе Леона X од Рафаела.

Изгледа да је Дирер био први који се побунио против подражавања његових дела. Почетком 1502 године он је чак поднео судску тужбу против неког Жерома из Франкфурта који је фалсификовао његову Апокалипсу, а 1505 против Марк Антонија Рајмондија који је репродуковао неке његове цртеже са потписима. Ови први покушаји одбране ауторског права нису наишли на симпатије јавности и власти, па чак ни уметника тога времена.

Рубенс и Рембрант су имали нарочити атеље где су њихови ученици подражавали дела својих учитеља, а Веласкез је чак овластио свог зета да копира његове слике. Покушаји Клода Лорена у Француској да заштити своје уметничко право нису имали много успеха.

Тек је 1791 године донет први закон о заштити ауторског права. Свако подражавање дела уметника који је умро пре мање од 50 година или је још у животу, забрањено је.

Подражаваоци су брзо изједначени са фалсификаторима али ипак је сваки значајнији сликар био окружен читавом плејадом подражавалаца. Познати су Ватоови „сателити" а Фрагонара је са пуно љубави копирала његова снаха Маргарита Жерар. Такође се зна да је Валерн био под толиким утицајем Дегаа да је остварио дела истоветна његовим. Мало познати Реноаров ученик Лисјен Мињон који је заједно са учитељем радио у Кану, продао је октобра 1919 године у Паризу неком њујоршком антиквару неколико десетина својих уља и пастела који су необично потсећали на Реноара. Већ у јануару 1920 године појавиле су се све те слике на распродаји галерије Андерсон у Њујорку са Реноаровим потписом и постигле велики успех.

Па ипак, све ово још нису фалсификати већ дела ученика који су само подражавали своје учитеље. Прва жртва правих фалсификата био је студент медицине Луис де Хубер из Хербиполиса. У време великих ископавања у Вирцбургу 1725 године он је поручио неким младим људима који су ту радили да и за његов рачун пронађу неке старине. Пошто их је издашно награђивао они никако нису престајали да задовољавају његову жудњу за праисториским реткостима. Тако је накупио око 2000 извајаних животиња, инсеката, разних чудовишта. Назвао је своју збирку „инколити" и написао студију о њој. Стручњаци су после утврдили да су све то били само вешти фалсификати младих подвалаџија.

Познат је случај француског земљорадника из Сен Жиста на Лоари који је 1937 године за време орања своје њиве запео плугом за диван женски кип коме су недостајали лева рука, десна шака и нос. Експерти су се одмах одушевили, назвали је новом Афродитом, уврстили у ред уметничких дела из грчкоримске епохе и по лепоти је поредили су Милоском Венером. Сва штампа је писала о открићу. Неочекивано се јавио неки италијански вајар Франческо Кремонезе из Вилара у Лоари који је изјавио да је он направио кип. Нико му није поверовао и тек кад је показао поломљене делове које је сачувао и једну младу Пољкињу која је била његов модел одушевљење је спласло. Кип је сам закопао 1933 године.

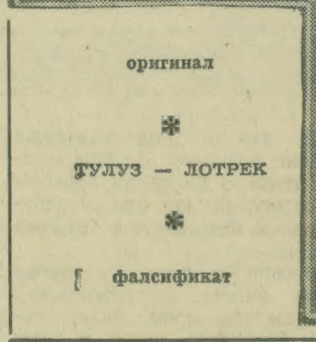
Лувр је 1896 године откупио по огромној цени једну источњачку златну митру тешку 443 грама. Говорило се да је она нађена у тресетишту Крима и да ју је сенат и народ Олбије у Грчкој понудио скитском краљу Сајтафарнесу. Уствари, тек знатно касније се сазнало да је то дупликат који је направио 1850 године неки Рус Рушомовски.

Када је 1948 године одлучено да се рестаурирају фреске цркве Свете Марија у Либеку, посао је поверен предузимачу Дитриху Фeју који је ангажовао неког рестауратора Малската. Радови су трајали све до лета 1951 а 2 септембра те године, приликом седамдесетогодишњице постављања првог камена цркве, одржана је велика свечаност којој су присуствовале многе виђене званице. Сви су се дивили мајсторски оживљеним фрескама и хвалили рестауратора. Издате су и марке са сликама фресака. Све би се завршило у најбољем реду и покољења би се дивила „средњовековним" фрескама да самог рестауратора није почела да мори савест. Тајну је прво поверио своме пароху а затим су сазнале и власти. Нико у првом тренутку није поверовао да је фреске он правио уместо да их рестаурира. Извршена су испитавања. Касније је утврђено да је он сликао и „древне" фреске у капели болнице Светог Духа и цркви Свете Катарине у Либеку. Као модел за мадону послужила му је Марлен Дитрих.

Ђовани Бастијанини из Фиесколе је један од најпознатијих фалсификатора међу вајарима. Њему је 1864 године један стари радник послужио као модел за кип од печене земље који је назвао „Бенивјенијев кип". Пошто је знао да је сликар Лоренцо ди Креди израдио слику тог италијанског песника он му је приписао и кип. Статуа је одмах као аутентично дело продата једном познатом француском музеју. А пошто му је успела прва подвала Бастијанини је одмах направио копију тог кипа и продао је једном британском музеју.

Најчувенији од свих фалсификатора слика је свакако Ван Мегерен из Ларера који је 1945 године оптужен да је Герингу продао Вермерову слику „Прељубница". Огорчен што вређају његова патриотска осећања и оптужују га да је нацисти продао слику чувеног холандског мајстора, Мегерен је изјавио да је слика уствари фалсификат који је он сам направио. Нико му није поверовао а да би то доказао пред полицајцима је нацртао истоветну слику.

оригинал * ТУЛУЗ — ЛОТРЕК * фалсификат

У XIX веку је највише фалсификован француски сликар Коро. Алфред Капи је духовито приметио:

— Коро је створио 3000 слика а само у Америци их је продато 10.000.

Сматра се да у Европи постоји 30.000 Короових слика! Само француски колекционар доктор Жисон има у својој збирци 2.414 Короових дела, од којих су већина фалсификати.

Највише подражаван сликар XX века је Утрило. Пошто вредност његових слика непрестано скаче шпекуланти покушавају да их набаве било по коју цену, било где и без гарантије о пореклу. Мисли се да је Утрило насликао око 2.500 уљаних слика и 1.500 акварела, али готово исто толико фалсификата циркулише на тржишту.

Упркос похвалама ни највештији фалсификатори не могу да створе савршена „дела". Помоћу спектографије се може утврдити старост једне слике а помоћу макрофотографије потези сликаревог потписа и техника његовог рада.

СВИФТ И ЛИЦЕМЕРЈЕ

Џонатан Свифт, велики енглески хумориста и писац познатог романа „Гуливерова путовања", био је највећи непријатељ такозваних „друштвених лажи" и лицемерног претварања. Једног дана нека његова богата познаница позвала га је на ручак. Мада је трпеза била препуна најразноврснијих јела и специјалитета — што Свифт такође није волео — домаћица се стално извињавала говорећи да су јела слабо припремљена. Најзад се Свифту смучило то њено пренемагање.

— Дознага, — бесно ће он домаћици — а зашто се нисте побринули за боља јела? Кад ви сами кажете да је то што ја треба да једем рђаво, онда радије идем кући где ћу бар моћи да поједем једну добру харингу.

Рекавши то, зграби свој шешир и напусти домаћицу.

РИБАР И ЏИН

ЦРТА Н. КРУЉЕВИЋ

Само пет драгоцених врста каменова постоји данас у свету, а један од њих, најраније познат, вади се из дубина мора и океана. То је природни бисер. Већ песници древних времена га опевају као „сузе анђела" и као „чудо лепоте посвећено богињи љубави". Индуси верују да је Кришна први открио бисере — извадио их из морских дубина да би окитио своју ћерку на дан венчања. Чак и данас бисер је свети драгуљ за жене Индије, и очеви морају на дан њиховог венчања да следе Кришнин пример, јер постоји веровање да ако млада није украшена бисерима брак неће бити срећан.

Кинези су још пре 2.300 година пре наше ере прихватили бисере као средство плаћања. Асирска и персиска уметност показују да су њихови племићи и главари носили бисере — чак и у брадама. Према забелешкама историчара, Клеопатра да би у настраностима превазишла Марка Антонија на једном банкету, приређеном у његову част, скинула је једну од прекрасних минђуша растопила је у вину и попила. Наравно, ово је примљено с великом резервом јер се бисер не може растопити у вину. Њена друга минђуша, кажу историчари, однета је у Рим да би Август преполовио бисер и направио два прстена којима је украсио Праксителовy статуу Венере у Партенону.

Бисери су претстављали велику драгоценост и у Византији. Помпејев велики портрет уоквирен је бисерима, а Калигула је њима украшавао своје ципеле. Шлем Константина Великог био је препун бисера. Сви црквени предмети Средњег века били су богато украшени бисерима, а до 14 века жене и људи су се њима китили да би показали колико вреде. Ако се само погледају портрети Медичија, Хабзбурга, Боргеза, Тјудора и Стјуарта видеће се велика популарност бисера у то доба. Данас, мада они немају такав „углед" као некада, жене светских богаташа још сматрају да су им бисерне огрлице основни део накита, па их ванредно фине и скупоцене, већ вековима наслеђују на дан венчања од својих мајки. Други, кроз историју познати бисери, још се могу видети у музејима широм света и у неким познатијим колекцијама.

Стварање зрна бисера није брзо „рађање". Напротив, то је дуг процес при коме бисерна шкољка аутоматски обложе супстанцом седефа неки микроскопски ситан предмет или организам залутао у њено тело. Уколико се излучивање супстанце око организма настави дуже, ствара се слој за слојем све док бисер потпуно не „одрасте". Најблиставији бисери створени су од најтањих слојева а боја им је иста као и боја унутарње стране љуштуре. Постоје многе приче о бисерима нађеним у остригама, али они су дебелокорни, без лепоте и без вредности.

Бисери се налазе у готово свим бојама — ружичастој, бледожутој, крем, белој, сивој, бронзаној, црној, у свим пастелним нијансама жутог, љубичастог, наранџастог, смеђег, плавог или зеленог, увек према боји унутарње стране љуштуре. Нико не може да објасни зашто су бисери из појединих делова света претежно једне боје, али је сасвим извесно да температура, минерални састојци воде и храна утичу на боју и саме шкољке и бисера у њој.

И облик бисера углавном зависи од положаја самог зрнца песка или организма у унутрашњости шкољке. Најлепша али најређа су округла и крушкаста зрна.

Потребно је да се претраже светска тржишта бисера да би се пронашла иста зрна по боји, облику и величини за једну огрлицу и одговарајући крушкасти пар за минђуше.

Бисерне шкољке достижу потпун развој крајем четврте године, али им љуштуре дебљају још две године. За ово време бисери расту најбрже. Шкољка после шесте године угине. Љуштура се отвори, а њена садржина ишчезне у мору. колико је ретких и драгоцених бисера пропало на овај начин! Ловци бисера остављају шкољке на својим лежиштима што је могуће дуже да би бисер био што већи али на тај начин рескирају да их заувек изгубе.

Велике бисерне шкољке сиве, бронзане или црне боје налазе се у водама Аустралије и Таитија. Лепи бисери се такође налазе и у водама Индије, Цејлона, Јужне Калифорније, Панаме, Филипина и Венецуеле. Међутим, најскупоценији бисери су они у Персиском Заливу, недалеко од Бахреинских Острва. Одатле су их вадили још древни Грци, затим Португалци у 16 веку, а нешто доцније прибрежна арапска племена која су то право временом сасвим присвојила.

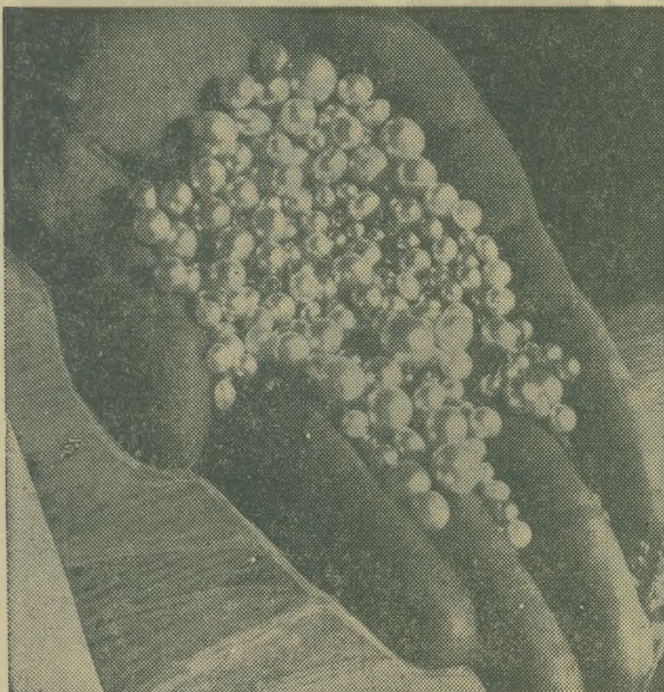
Опасан и мучан посао проналажења и вађења бисерних шкољки обавља се и данас у Персиском Заливу на исти начин као од памтивека — рониоци се без маске спуштају у велике морске дубине. Урођеници се отискују на море за време пуне сезоне — од априла до новембра, у необичним рибарским чамцима. У то доба године вода је мирна и топла. Рониоци имају на прстима само кожне навлаке да би се заштитили од посекотина док чупају љуштуре испод стена. Из чамаца се спуштају конопцима с привезаним камењем, а на трбуху носе корпе за сакупљање љуштура. Под водом остају око два минута, каткад и дуже, излажући се опасности да оглуве од јаког притиска воде или да страдају у сусрету са морским непријатељима: октоподима, ајкулама...

По завршетку сезоне лова, арапске поглавице односе бисере у Бомбај где их продају, али су веома неповерљиви према странцима, нарочито белим људима. Свако зрно се посебно испитује на длану и процењује његова вредност.

Округли бисери за огрлице обично се буше у Бомбају, али тај посао обављају веома искусни мајстори јер вредност бисера расте уколико је рупица мања. Зато се данас то обавља на начин стар преко 3.000 година. Бисери се затим отпремају на западна тржишта: у Париз, Лондон и Њујорк, где их трговци препродају јувелирима.

Двадесетих година овог века започела је производња вештачких бисера. Ову индустрију организовао је Јапанац Микимото. На вештачки начин се убацује у шкољку неко средство које ће изазвати излучивање супстанце. Том приликом се убризгава и жељена боја. Временом ће се она ипак променити, што код природних бисера није случај.

Маколико дијаманата, рубина и сафира носиле жене, проћи ће још доста векова док ово драго камење превазиђе углед природних бисера који су задовољавали таштину жена па и људи у току 4.000 година.

НА ДЛАНУ ЈЕДНОГ ИРАНЦА, ТРГОВЦА БИСЕРОМ, НАЛАЗИ СЕ ГОДИШЊИ ЛОВ ПРИРОДНИХ БИСЕРА У ВРЕДНОСТИ НЕКОЛИКО МИЛИОНА ДОЛАРА.

ОБЕЛИСК У ТЕКСАСУ

Монументални споменик у Тексасу подигнут је у знак сећања на велику битку за независност код Сан Хацинта коју Тексашани сматрају својим Термопилима.

Витки обелиск висок близу 200 метара обележава место битке која је трајала свега двадесетак минута. За то време се 910 Тексашана борило под командом славног генерала Сам Хјустона против близу 1600 Мексиканаца. Поклицима „Сетите се Алама и Голиада", места ранијих битака, они су опомињали Мексиканце који су овог пута на бојном пољу оставили 630 мртвих, 208 рањених и 730 заробљених.

Њихови генерали Санта Ана и Кос су заробљени, а три друга генерала убијена. Борци државе „усамљене звезде", како се Тексас назива, имали су само девет мртвих и тридесетак лакше рањених.

Битка је донела независност Тексасу и обезбедила му прикључење Сједињеним Државама Америке.

Историчари су записали да је тога дана при заласку сунца Мексико изгубио милион квадратних миља река, равница и планина. Уствари, губитак је још много већи него што је означено.

Брзим лифтом посетиоци се пењу до врха обелиска одакле се као на длану пружа бојиште на коме су поражени Мексиканци.

WALT DISNEY

СИЛОМ ОДВЕДЕН

ПРЕМА РОМАНУ Р.Л.СТИВЕНСОНА

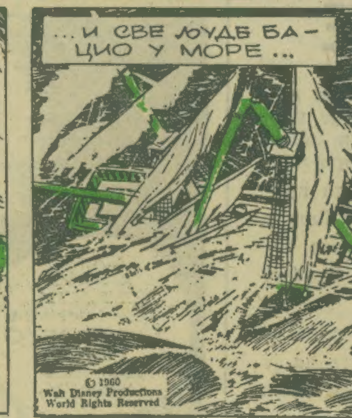

Да ли знате?

КАБИНА ЗА КОСМИЧКОГ ПУТНИКА

Доносимо први званично одобрени снимак макете америчке кабине за путника који треба да одлети у космос у правцу Марса. Кабина се налази у изградњи и понеће у свемир првог Американца.

ЕЛЕКТРОНСКА ПОДЗЕМНА ЖЕЛЕЗНИЦА

Хамбург ће кроз две године први у свету имати подземну железницу снабдевену најсавременијим електронским уређајима. Електричном локомотивом управљаће роботи. Људи ће вршити само надзор над њиховим радом.

Оваква потпуна аутоматизација саобраћаја на свим линијама подземне железнице донеће побољшање саобраћаја за десет до петнаест процената. Електронски мозак ће управљати читавим саобраћајем а путницима ће бити обезбеђена највећа сигурност приликом вожње.

Електронски мозак ће имати у „глави" читав ред вожње па ће према томе роботима наређивати када треба да зауставе воз на станици или да крену са ње, као и да ли је услед успона, заокрета или низбрдице неопходно да убрзају или успоре вожњу.

ЈОШ ЈЕДНО НОВО СРЕДСТВО ЗА ПИЈАНЦЕ

Једна западнонемачка фирма произвела је веома једноставно средство да би се утврдило да ли је неко пијан и колико. На првом месту ово је корисно за возаче. Довољно је само да се дуне у једну пластичну кесицу у којој се налазе кристали натријума и калијум бихромата. Уколико је возач пио, кристали се одмах обоје, на тај начин се утврђује да ли је пио али и колики се проценат алкохола налази у његовој крви.

Ускоро ће ове „тест-кесице" бити испробане и у Француској, која је позната по великој потрошњи алкохола.

НОВИ ПЕНИЦИЛИН

Недавно је пронађена нова врста пеницилина у таблетама. Дејство му је двоструко јаче од садашњег, а делује на многе бактерије које су досад биле према њему отпорне. Засад је у фази клиничких огледа а када они буду завршени нови пеницилин ће се у Великој Британији продавати под називом „броксил" а у Сједињеним Државама као „синселин".

Он жели

На овом „орнитоптеру" са два огромна крила, као у орла, лондонски вајар Хартман жели да полети у висине. Две године он гради ову своју летилицу са птичјим крилима. Утрошио је више од 30.000 марака. Идеја да се помоћу птичјих крила полети стара је колико Икар и Дедал. Досад су се сви овакви покушаји изјаловили, али Хартман тврди да ће он са својим „орнитоптером" ипак полетети.

КАО И АЛКОХОЛ

Суд у Минхену је недавно казнио затвором једног младог возача због ометања саобраћаја. Приликом хапшења утврђено је да није попио ни трунку алкохола али се открило да је попио 17 боца неког напитка који садржи кофеин. Суд је дошао до закључка да и прекомерно уживање пића са кофеином може да буде исто толико опасно као и употреба алкохола. Остаје још само да лекари кажу последњу реч.

„АКУСТИЧНЕ" СТОЛИЦЕ

Проблем акустичности је један од најтежих задатака архитеката који граде веће или мање концертне дворане. По мишљењу једног стручњака у великом броју случајева за неуспех концерта већу кривицу сносе архитекти него извођачи. Занимљиво је да овај стручњак сматра да облик концертне дворане, њени сводови и материјал којим је обложена не играју готово никакву улогу, већ да је за акустичност дворане најважнији распоред седишта. После многих опита он је успео да нађе распоред седишта који најбоље одговара законима акустике. Али, ни то није довољно: из акустичних разлога веома је важно да сва седишта буду — заузета.

НОВА АТОМСКА ТЕЖИНА

Новим, прецизнијим проучавањем у Националном бироу за стандарде у Сједињеним Државама утврђено је да атомска тежина сребра износи 107,873 а не 107,880, како се досад рачунало.

КАО КОЦКА ШЕЋЕРА

Недавно је конструисан радиопријемник као коцка шећера. Сићушни електротехнички елементи употребљени за њега названи су „микромодули".

НЕОБИЧАН КОЛОВОЗ

Од месеца октобра па све до пролећа река Витима у Сибиру је замрзнута. Преко њене дебеле ледене коре несметано се обавља прави „друмски" саобраћај. Не прелазе преко овог „коловоза" само саонице него и путнички аутомобили и најтежи камиони. Саобраћај је чак веома жив јер се огромне количине рудног блага у овом подручју копају и на температури од 50 степени испод нуле.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) држава у Индокини; 5) пристаниште у Мароку; 7) област у Енглеској; 8) део теразија; 10) северни јелен; 12) два сугласника; 13) канал за наводњавање у Средњој Азији; 15) немачки предлог; 17) група острва у Атлантском Океану; 19) страно мушко име; 21) пркос; 22) врста јаког ветра; 24) наша река; 25) индустриска област у Западној Европи; 27) име глумице Вали; 29) сугласник и самогласник; 30) географска карта; 32) иницијали савременог хрватског песника („Сребрна цеста"); 34) наша планина; 36) престоница старе Арголиде; 38) ислужени коњ; 39) наша река; 41) грчко слово.

Усправно: 1) стадијум у развићу инсеката; 2) град у Турској; 3) скраћеница за „ове године"; 4) тениски израз; 5) обор; 6) острво на Јадрану; 7) област у Југозападној Кини; 9) град на Јадрану; 11) легендарни старогрчки краљ; 14) геометриско тело; 16) покрајина у Јужноафричкој Унији; 18) руксак; 20) река у Азији; 23) наша река; 24) барски предео под шумом у Сибиру; 26) река у Немачкој; 28) справа; 31) покрајина у Турској; 33) острво на Јадрану; 35) турска титула; 37) припадник источногерманског племена; 40) музичка нота.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) блок; 5) престо; 7) Дрина; 8) ср; 10) Рила; 11) сто; 12) име; 13) стрн; 14) ма; 15) глава; 16) Торино; 18) рака; 19 Динара; 21) тањир; 22) нм; 24) врат; 25) аки; 26) аил; 27) атак; 28) рј; 29) Илири; 30) ергела; 32) тока.

Усправно: 1) Бриле; 2) Лена; 3) оса; 4) кт; 5) примат; 6) острво; 7) Дрим; 9) Рона; 11) станар; 13) сликар; 15) гранит; 17) оријал; 19) Дарије; 20) Анкара; 21) твор; 23) Мики; 25) Атила; 27) Алек; 29) Иго; 31) рт.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ЗВЕЗДА

У унутрашњости звезде види се девет тачака. На њих поставите исто толико каменчића. Када само шест каменчића преместите на тачке где се секу линије добићете десет линија на којима ће бити по три каменчића. Нађите решење!

КУГЛАЊЕ

КЕГЛА
КЛИКЕР

Ако мислите да се не може куглати без великог простора ми ћемо вам показати да то није тачно. Имате ли шибице и кликере? Ако их имате онда почнимо. Расцепите на крају свих девет шибица унакрст и мало раширите да би стајале. Поређајте их по столу али довољно размакнуте да би кликер могао несметано да пролази између њих.

Правила игре? — да оборите што више „кегли" кликером који треба да има сваки играч. Можете да играте до 20 или више, и ко први обори толико кегли победник је.

РУЛЕТ

Можете ли да од осам бројева са рулетног тањира три пута узмете по три броја и да добијете увек исти збир? Притом наравно, само један број мора да се употреби два пута. Покушајте

ЗАГОНЕТКА СА БРОЈЕВИМА

Имамо парне бројеве од 2 до 24. Ови бројеви се могу тако уписати да у сваком правом реду збирови буду за 4 мањи.

Чаробне петље

Узмите канап дугачак око 2 метра који се може на столу изувијати према фигури „а". Крајеве А и В држите чврсто палцем и кажипрстом и замолите неког да стави прст на ма коју тачку лука тако да се он не може променити. Готово увек ће бити одабрана тачка „М" зато што је централна. Ако се повуче за један крај канапа онда ће петља без икакве препреке клизити поред прста. Код фигуре „в" прст ставите опет код тачке „М", али приликом повлачења прст ће бити запетљан.

Јесте ли већ чули да...

...на олимписким играма које су 1956 године одржане у Мелбурну, у Аустралији, учествовало је 67 земаља и 3.539 такмичара.

...олимписке игре у старој Грчкој почињале су олимписком заклетвом коју су такмичари и судије полагали пред статуом бога Зевса. Такмичари су се заклињали да ће поштовати правила, а судије да ће бити правични. После тога је долазила парада око стадиона у којој су такмичари били груписани према градовима или државама.

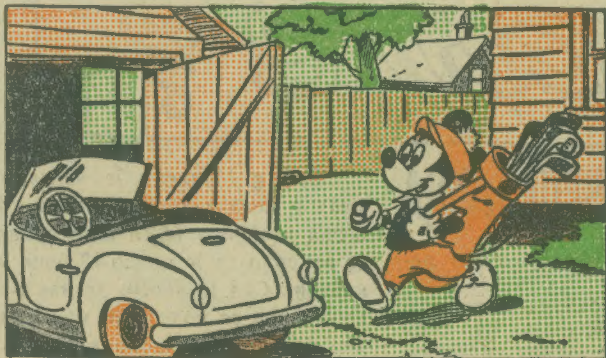
... Аргеус, један од славних грчких тркача на дуге стазе, пошто је победио на једним олимписким играма претрчао је још и пут од Олимпије до Аргоса, што износи око 60 километара, да би о тој победи обавестио своју вереницу.

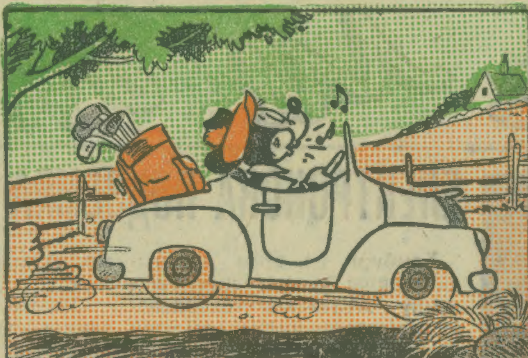
...слике на зидовима откривене у гробовима у Бени Хасану, једном селу у Средњим Египту, показују да су Египћани још пре 5000 годинi знали за готово све рвачке захвате које рвачи употребљавају данас.

... за мачевање се знало у Јапану још пре 4.000 година. Као и бициклизам, и мачевање се могло видети на првим модерним олимписким играма 1896 године.

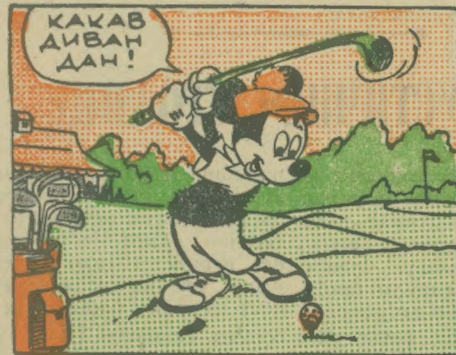
...у Канади, колевци модерног хокеја на леду, у почетку су се уместо хокејашких палица употребљавале дршке од метле, па чак и обичне гране.

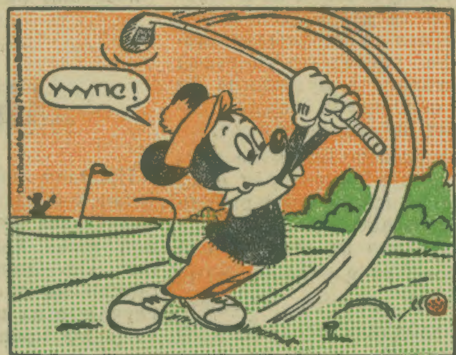

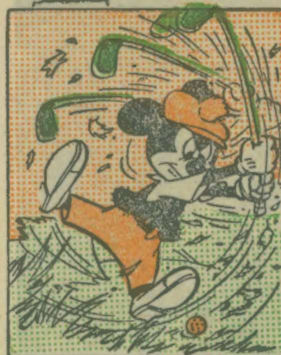

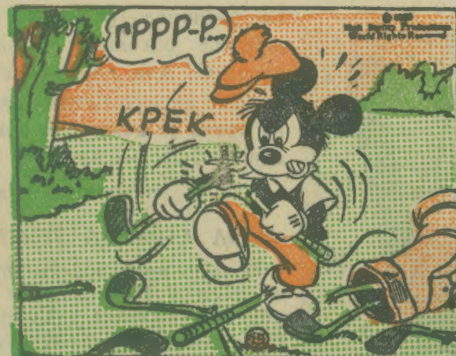

ЗАШТО ГРЕШИМО

Учитељ: Кажи ми, Гајо, шта треба да учиниш да би ти се погрешка опростила?

Гаја: Морам прво да погрешим.

РАСИПНИК

— Рајо, Рајо. Ти си постао расипник. Поједеш бутер а хлеб оставиш, — грди га ујка Паја.

— Не, ја сам јако штедљив. Овај исти хлеб чувам да на њему намажем још једном бутер.

КАД ОН ПЛАЋА

Хорацијe, Попај и Пера Ждера мезетили у једној кафаници. Док је Попај разговарао са једним познаником, Пера Ждера је журно брисао нешто у јеловнику.

— Шта радиш то? — зачудио се Хорације.

— Ништа, вечерас морам ја да платим, па из јеловника бришем све што је скупље од пет банки.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Шта је боден?

Шта су брзани?

Како дишу морске животиње?

Ко је био мецена Чајковског?

Чија је притока Десна?

ОДГОВОР:

БОДЕН *је плитак залив али дубоко зашао у копно. Веома неравна обала бодена настала је потапањем копна у море које испуњава све неравнине.*

БРЗАНИ *су птице веслачице. Најпознатији је брзан велики (Fregata aquila) са дугим кљуном и зашиљеним ре-*

пом. Између прстију, при корену, има пловне кожице, а на врховима јаке канџе. Тело му је врло лако јер има шупље кости.

МОРСКЕ ЖИВОТИЊЕ *дишу читавом површином тела, рибе и шкргама, а и помоћу својих кр :их пигмената који се задовољавају и најмањом количином кисеоника. Један литар морске воде садржи пет до седам кубних сантиметара кисеоника, а у великим ду инама проценат пада на нулу.*

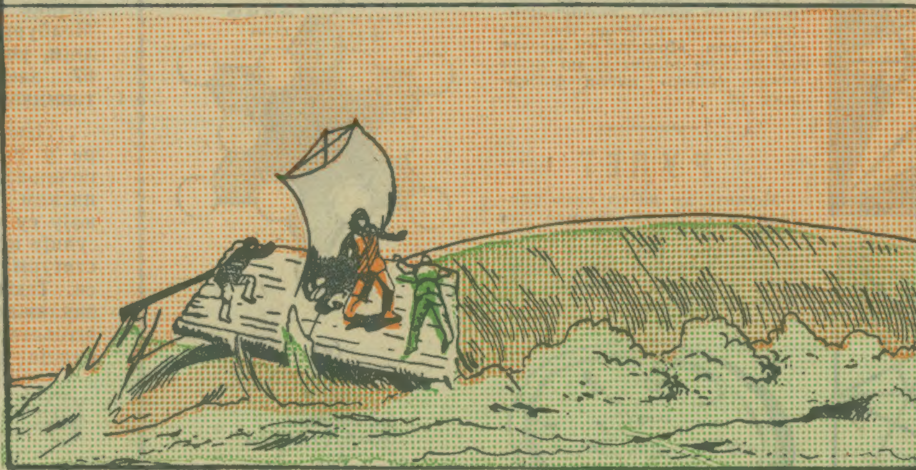
МЕЦЕНА *који је Чајковском омогућио независтан живот у иностранству била је једна жена, љубитељка његове музике. Велико пријатељство само преко писама и издашне новчане помоћи између Надежде Мек и Чајковског никад се није завршило познанством.*

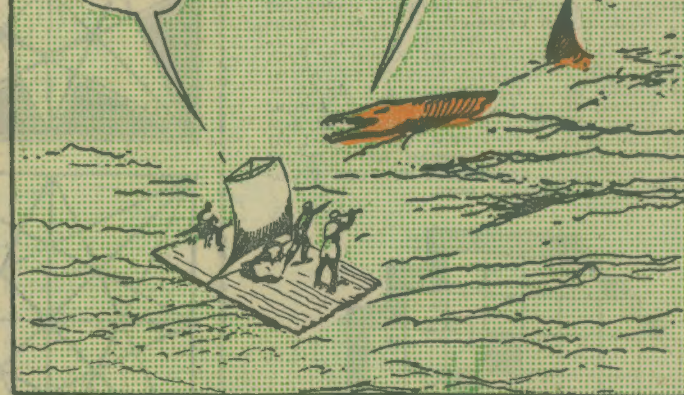
ДЕСНА *је притока Дњепра, али се не улива у њега са десне стране као што би се очекивало, него са леве.*

ПУТОВАЊЕ У СРЕДИШТЕ ЗЕМЉЕ

ПО ЖИЛУ ВЕРНУ

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић Београд, Маке лонска 37. — Издаје и штампа „Политика“. штампарско издавачко предузеће Београд, Македонска 31. Текући рачун број 101-707/1-82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900. полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200. полугод. 600 дин. Рукописи се не враћају.